Initial Draft Release

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः

श्री गुरुभ्यो नमः हरिः ओं

श्री स्कन्द सप्तशतिः

Version 0.0 **January 31, 2021**

Version Notes:

Table of Contents

1. श्री स्कन्द सप्तशतिः....4
   1.1 सङ्कलपः....5
   1.2 श्री सुब्रह्मण्य मालामन्त्रः....8
   1.3 लघुशङ्कर संहितायां प्रथमः....11
2 श्री स्कान्दशङ्कर संहितायां सप्तशतिस्तोत्र गौरी विवाह प्रथमोऽद्ध्यायः....12
   2.1 लघुशङ्कर संहितायां संभव काण्डे कामदहनम्....14
3 कुमारसंभव द्वीतीयोऽद्ध्यायः....20
4 प्रणव उपदेश तृतीयोऽद्ध्यायः....25
5 तारकासुरवध चतुर्थोद्ध्यायः....29
6 श्री वीरबाहुदूत पञ्चमोऽद्ध्यायः....36
7 भानुकोपवध षष्ठमोऽद्ध्यायः....46
8 सिंहमुखवध सप्तमोऽद्ध्यायः....55
9 शूरसंहार अष्टमोऽद्ध्यायः....59
10 श्री देवसेना विवाह नवमोऽद्ध्यायः....64
11 श्री वल्लीविवाह दशमोऽद्ध्यायः....67
12 श्री त्यागराजमहिंन एकादशोऽद्ध्यायः....72
13 दक्षचरित द्वादशोद्ध्यायः....75
14 दक्षयज्ञ त्रयोदशोऽद्ध्यायः....82
15 उपदेशकाण्डेकैलासवर्णन चतुर्दशोऽद्ध्यायः....85
16 उपदेशकाण्डे भस्मधारण प्रभाव पञ्चदशोऽद्ध्यायः....88
17 उपदेशकाण्डे रुद्राक्षमहिंन षोडशोद्ध्यायः....91
18 उपदेशकाण्डे पञ्चाक्षरमहिंन सप्तदशोऽद्ध्यायः....95
19 उपदेशकाण्डमुक्ति फलप्रदान अष्टादशोऽद्ध्यायः....102

==========

1. श्री स्कन्द सप्तशतिः

(श्री स्कन्द सप्तशत्य पराभिधाना लघुशङ्कर संहिता)

गणेशं नन्दिनं वाणीं सोमास्कन्दं शिवं गुरून्
द्वैपायनमगस्त्यञ्च नत्वास्कन्द मुदीरयेत्
कवित्वंवाराशि निशाकराभ्यान् दारिद्य दावांबुद मालिकाभ्यां
दूरीकृता नम्र विपत्तिदाभ्यां नमोनमः श्रीगुरुपादुकाभ्याम्
नताययोः श्री पतितां समीयुः कदाचिदप्याशु दरिद्रवर्याः
मूकाश्चवाचस्पतितां हि ताभ्यां नमोनमः श्री गुरुपादुकाभ्यां
कामादि सर्पव्रजभञ्जिकाभ्यां विवेकवैराग्य निधिप्रदाभ्यां
बोधप्रदाभ्यां द्रुतमोक्षताभ्यां नमोनमः श्रीगुरुपादुकाभ्यां
स्वार्चापराणां अखिलेष्टदाभ्यां स्वौहासहायक्ष दुरन्धराभ्यां
स्वान्ताच्छभावप्रद पूजनाभ्यां नमोनमः श्रीगुरुपादुकाभ्यां
अज्ञानतिमिरान्धस्य ज्ञानाञ्जनशलाकया
चक्षुरुन्मीलितंयेन तस्मै श्री गुरवेनमः

ओं श्री गुरुचरणारविन्दाभ्यां नमः
ओं श्री सद्गुरुचरणारविन्दाभ्यां नमः
ओं श्री परमगुरुचरणारविन्दाभ्यां नमः
ओं श्री परापरगुरुचरणारविन्दाभ्यां नमः
ओं श्री परमेष्ठिगुरुचरणारविन्दाभ्यां नमः
ओं स्वरूप निरूपण हेतवे श्री गुरुभ्यो नमः

1.1 सङ्कल्पः

शुक्लांबरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजं
प्रसन्न वदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये
प्राणायामः
ओं भूः ---------- भूर्भुवस्सुवरोम्
शिवश्शंभोराज्ञया प्रवर्तमानस्य शुभे
शोभने मुहूर्ते आद्य ब्रह्मणः ----------
संवत्सराणां मध्ये -------- नाम संवत्सरे ----------
अयने ---------- ऋतौ ---------- मासे ------
--------पक्षे
शुभतिथौ वासरसंयुक्तायां शुभयोग
शुभकरण सकल विशेषेन विशिष्टायां
अस्यां शुभतिथौ ममोपात्त समस्त दुरित
क्षयद्वारा श्री परमेश्वरप्रीत्यर्थं
श्री वल्लीदेवसेना समेत श्री सुब्रह्मण्य
इच्छाज्ञान क्रियाज्ञान स्कन्द प्रीत्यर्थं अस्माकं
सर्वेषां सहकुटुंबानां क्षेमस्थैर्य वीर्य विजय आयुरारोग्य
ऐश्वर्याभिवृद्ध्यर्थं सर्वपापनिवृत्यर्थं धनकनक
वस्तुवाहनादि सर्वमङ्गळावाप्त्यर्थं सकल
सौभाग्य सौमाङ्गळ्यता सिद्ध्यर्थं
श्री वल्लीदेवसेना समेत श्री सुब्रह्मण्य
प्रसाद अनुग्रहप्राप्त्यर्थं श्री ज्ञानस्कन्द

प्रीत्यर्थं श्री स्कन्द सप्तशत्यभि लघु शङ्कर
संहिता पारायणं करिष्ये ।
अस्य श्री सुब्रह्मण्य स्कन्द कवच स्तोत्र महामन्त्रस्य
ब्रह्मऋषिः अनुष्टुप्छन्दः
श्री सुब्रह्मण्योदेवता ह्रां बीजं ह्रीं शक्तिः
हूं कीलकं मम सर्वाभीष्टसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः

अस्य श्री सुब्रह्मण्य स्कन्द कवच
ओं सां अङ्गुष्टाभ्यां नमः
ओं सां हृदयाय नमः
ओं सीं तर्जनीभ्यां नमः
ओं सीं शिरसे नमः
ओं सूं मध्यमाभ्यां नमः
ओं सूं शिखायै नमः
ओं सैं अनामिकाभ्यां नमः
ओं सैं कवचाय हुं
ओं सौं कनिष्टिकाभ्यां नमः
ओं सौं नेत्रेभ्यो वौषट्
ओं सः करतल करपृष्टाभ्यां नमः
ओं सः अस्त्राय फट्
ओं भूर्भुवस्स्सुवरोमितिदिग्बन्धः
सिन्दूरारुणमिन्दुकान्तिवदनं केयूरहारादिभिः
दिव्यैराभरणैर्विभूषिततनुं स्वर्गादिसौख्यप्रदम् ।

अंभोजाभय शक्ति कुक्कुटधरं रक्तां गरागांशुकं
सुब्रह्मण्यमुपास्महे प्रणमतां भीतिप्रणाशोद्यतम् ॥
सुब्रह्मण्योऽग्रतः पातु सेनानीपातुपृष्टतः ।
गुहोमां दक्षिणेपातु वचद्भूः वामतः ॥
शिरः पातुमहासेनः स्कन्दोरक्षेल्ललाटकम् ।
नेत्रे पातु द्वादशाक्षश्च श्रोत्रेरक्षतु विश्वभूः ॥
मुखं मे पातु षण्मुखः पातु नासिकायां शङ्करात्मजः ।
औष्ठौ वल्लीपतिः पातु जिह्वापातुषडक्षरः ।
देवसेनापतिर्दन्तान् चुबुकं बहुलासुतः ॥
कण्ठं तारकजित् पातु बाहुद्वादश बाहुमान् ।
हस्तौ शक्तिधरः पातु वक्षः पातु शरोद्भवः ।
हृदयं ब्रह्मभूःपातु कुक्षिं पात्वंबिकासुतः ।
ऊरुपातु गजारूढो जानुनीपातु विश्वभूः ।
विशाखःपातु जङ्घे मे पादौ च शिखिवाहनः ।
सर्वाण्यङ्गानि भूतेशस्सप्तधातूंश्चपावकः ।
सन्ध्याकाले निशीतीनां दुस्तरेसलिलेपि च ।
दुर्गमे च महारण्ये राजद्वारेससाध्वसे ।
तुमूलेरणमध्ये च सर्वदुष्टमृगादिषु ।
चोराग्नि साध्वसेभेद्य ज्वरादिव्याधिपिडने ।
दुष्टग्रहानिभूतौ च दुर्निमित्तादिभीषणे ।
अस्त्रशस्त्र निपाते च पातुमां क्रौञ्चदारणः ।
सुब्रह्मण्यस्य कवचं यो वा पठति मानवः ।

तस्यतापत्रयं नास्ति सत्यं वदाम्यहम् ।
इतिजपेत्
ओं कार्तिकेयाय विद्महे शक्तिहस्ताय धीमहि
तन्नो गुहः प्रचोदयात्
ओं महासेनाय विद्महे षडाननाय धीमहि
तन्नःस्कन्दः प्रचोदयात्
ओं कुक्कुट ध्वजाय विद्महे वज्र हस्ताय धीमहि
तन्नःस्कन्दः प्रचोदयात् ॥

1.2 श्री सुब्रह्मण्य मालामन्त्रः

स्कन्दकसूक्तः
मातेकुमारँ रक्षोवधीन्माधेनुरत्या सारणी
प्रियाधनस्य भूया एधमानास्से गृहे स्वाहा
अयं कुमारो जरान्धयतु दीर्घमायुः
यस्वैत्वँ स्तन प्राप्यायुर्वचोयशोबलं स्वाहा

मालामन्त्रः

ओं नमो भगवते सुब्रह्मण्याय शक्तिहस्ताय
तारकारये शरवणोद्भवाय ऋग्यजुस्सामाथर्वणाय
देवसेनापतये असुरकुल मर्दनाय
दिव्यन्तरिक्षाय योगाधिपतये कुरुकुरु
चटचट शान्ताय शान्तरूपिणे
षष्टीप्रियाय शिवाननाय वचद्भुवे सर्वज्ञान

हृदयाय षण्मुखाय सुरराजाय नमः
जगद्भुवं वचद्भुवं विश्वभुवं रुद्रभुवं
ब्रह्मभुवं भुवोद्भवम् ।
अणुभिश्च महद्भिश्च निघृष्वैः समायुतैः
कालेर्हरित्वमापन्नैः इन्द्रायाहि
सहस्रयुक् अग्निर्विभ्राष्टि वसनः वायुश्चेत
सिकद्रुकः संवत्सरोविषूवर्णैः
नित्यास्तेनुचरास्तव सुब्रह्मण्यों
सुब्रह्मण्योँ सुब्रह्मण्योम् ।
जगद्भुवं बहुतोहुतं यजत्भुवं नमस्ते
अस्तु विश्वभुवे जगत्भुवोधिपतिः सेनानि
मयूरप्रियषडाननाङ्गारः सञ्जयाहनमस्ते
अस्तुसुखावहाय सुब्रह्मण्यो बृहस्पते
सुतायास्य पद्धतयोनेः यस्यात्मावहने वहति
सख्यात्तेमायोषं सख्यान्मे मायोष्ठाः
सासिसुब्रह्मण्ये तस्यास्ते दिशः पादः
परोरजास्ते पञ्चमः पादः सानळषमूर्जन्दुक्ष्व
तेजलन्द्रियं ब्रह्मवर्च समन्दाद्यं
विमिमेत्वापयस्वतिं देवानां धेनुँ सुदुघा
मनप्रस्पुरन्तिं इन्द्रसोमं पिबतुक्षेमोऽस्तुनः
सुब्रह्मण्य पञ्चदशाक्षरि मन्त्रः
अस्य श्री सुब्रह्मण्य पञ्चदशाक्षरि

महामन्त्रस्य ब्रह्मा ऋषिः गायत्रि छन्दः
श्री सुब्रह्मण्यो देवता ओं श्रीं ह्रीं क्लीं बीजं
शरवण भव शक्तिः ऐं रं नं लं सौः कीलकं
श्री सुब्रह्मण्य प्रसादसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः
ओं श्रीं ह्रीं क्लीं अङ्गुष्ठाभ्यां नमः
ओं सां हृदयाय नमः
ओं ऐं रं नं लं सौः तर्जनीभ्यां नमः
ओं सीं शिरसे नमः
ओं शरवणभव मध्यमाभ्यां नमः
ओं सूं शिखायै नमः
ओं श्रीं ह्रीं क्लीं अनामिकाभ्यां नमः
ओं सैं कवचाय हुं
ओं ऐं रं नं लं सौः कनिष्ठिकाभ्यां नमः
ओं सौं नेत्रेभ्यो वौषट्
ओं सः शरवणभवकरतल करपृष्ठाभ्यां नमः
ओं सः अस्त्राय फट्
ओं भूर्भुवस्स्वरोमिति दिग्बन्धः
सिन्दूरारुणमिन्दु पद्मजनिभः षड्भिर्मुखैर्भासितम्
कारुण्यामृत सुन्दरतरैर्भान्तं द्विषल्लोचनैः ।
बिभ्राणं परमब्जयुग्मभयं शक्तिद्वयं कार्मुखं
खड्गचर्म वृषत्कमङ्कुशं गदं वल्ली शमीक्षेहृदि ॥
लमित्यादि पञ्चपूजाश्री स्कन्द सप्तशती

1.3 लघुशङ्कर संहितायां प्रथमः

मूलं ओं श्रीं ह्रीं क्लीं ऐं रं नं लं सौः

शरवणभवाय स्वाहा इति अष्टोत्तर शतं जपं कृत्वा समर्पयेत्

षडाननं चन्द्र समानवर्णं महामतिं दिव्यमयूरवाहनम् ।

रुद्रस्यसूनुं सुरसैन्यनाथं गुहं सदाहं शरणं प्रपद्ये ॥

==========

2 श्री स्कान्दशङ्कर संहितायां सप्तशतिस्तोत्र गौरी विवाह प्रथमोऽद्ध्यायः

ओं हां कल्याणसुन्दरासनाय नमः
ओं हां कल्याणसुन्दरमूर्तये नमः
कुन्दाभं तरुणेन्दु चूड मकुटं कृष्णंमृगं वामके ।
दक्षालंबित पताकया गिरिसुता हस्तांबुजंबिभ्रतः ॥
टङ्कचोर्ध्वकरेधृतं तुस्फुरत् पद्मोद्भवेना गृतम् ।
वामेविष्णु समाश्रितास्मि तमुखं श्री कल्याणदैवं भजे ॥
ओं हां कल्याणसुन्दराय नमः

श्रीगणेशं संप्रणम्य शिवं गौरीञ्च षण्मुखम् ।
रच्यते स्कन्दनाथेन लघ्वी शङ्करसंहिता ॥ 1 ॥
पुरा काञ्च्यां तपस्यन्तं ब्रह्माणं प्राप्य तापसाः ।
पप्रच्छुः स्वतपस्थानं सोऽपि नैमिशमादिशत् ॥ 2 ॥
यत्र संसारचक्रस्य नेमिः शीर्णाभवत्स्थले ।
अन्यत्र लब्धसञ्चारा दृढा यद्यप्यकुण्ठिता ॥ 3 ॥
तत्र गत्वा तपस्तीव्रं तप्त्वा ते शुद्धमानसाः ।
सहस्त्रवत्सरमितं सत्रमारेभिरे तदा ॥ 4 ॥
यदृच्छयाऽऽगतं सूतमपृच्छन् स्कन्दवैभवम् ।
प्रणम्य स्वगुरुं सोऽपि प्रवक्तुमुपचक्रमे ॥ 5 ॥
द्वापरे द्वापरे विष्णुर्वेधाश्चेशाज्ञया भुवि ।
व्यासत्वेन मनुत्वेनाप्यवतीर्य श्रुतिस्मृति ॥ 6 ॥

सङ्गृह्णीतस्तथैवान्ये मुनयश्च यथोचितम् ।
सूत्रादिकं प्रणिन्युर्हि धर्मालोपाय सादरम् ॥ 7 ॥
मद्वयं भद्वयञ्चैव ब्रत्रयं वचतुष्टयम् ।
अनपालिङ्गकूस्कानि पुराणानि दशाष्ट च ॥ 8 ॥
वेदोपबृह्मणार्थाय व्यधाद्वैपायनो मुनिः ।
तथैवोपपुराणानि चकाराष्टादशैव तु ॥ 9 ॥
अष्टादशपुराणेषु दश शैवानि तेष्वपि ।
स्कान्दं लक्षमितं तच्च संहिताषट्कशोभितम् ॥ 10 ॥
आद्या सनत्कुमारीया द्वितीया वैष्णवी मता ।
तृतीया तु भवेत्सौरी चतुर्थी सूतसंहिता । 11 ॥
पञ्चमी शाङ्करी तस्यां बहुखण्डाश्च तेषु तु ।
खण्डं शिवरहस्याख्यं काण्डसप्तकमण्डितम् ॥ 12 ॥
तत्र संभवकाण्डोऽयं स्कन्दजन्मपरः शुभः ।
उच्यते श्रूयतां विप्राः सर्वसम्पत्तिकारकः ॥ 13 ॥
कैलासभूधरे शम्भुं कदाचित्सर्वमङ्गला ।
अब्रवीत्त्यक्तुकामा स्वां दक्षाज्जातां तनूं रहः ॥ 14 ॥
भगवत्यपराद्धस्य दक्षस्य व्यपदेशतः ।
दाक्षायणीत्यतो लज्जे त्यजेयं तत्तनूमिति ॥ 15 ॥
अनुज्ञाता च तेनाथ हिमवन्मेनयोः सुता ।
गौरीति नाम्नाऽऽविर्भूय पञ्चमेऽब्दे तपोऽचरत् ॥ 16 ॥
सदाशिवस्तदा शुद्धविद्यां सद्भ्यो दिशान्नभूत् ।
तदानीं शूरपद्मादिपीडिता देवताः समम् ॥ 17 ॥

कैलासमीशनिलयं गत्वा नन्दिनिवारिताः ।
सत्यलोकं गताः पद्मभुवे दुःखं न्यवेदयन् ॥ 18 ॥
जिष्णोर्गोमयलेपित्वं वह्निर्दीपकराग्रयताम् ।
यमस्य वैद्यतां रक्षः पतेर्भटधुरीणताम् ॥ 19 ॥
अप्पतेर्नर्मसाचिव्यं वायोर्वीजकतां मृदु ।
यक्षराजः कञ्चुकितामीशानस्य त नेतृताम् ॥ 20 ॥
श्रुत्वाऽन्येषां हीनधर्मान् विचार्य सुचिरं विधिः ।
दैवैःसमं विष्णुलोकं गतो दुःखं निवेदितम् ॥ 21 ॥
तुष्टाव च रमानाथं पुंसूक्तेन सुरैःसह ।
तच्छ्रुत्वा हरिरप्यागान्मुक्त्वा द्राङ्गैरवीं गुहाम् ॥ 22 ॥

2.1 लघुशङ्कर संहितायां संभव काण्डे कामदहनम्

देवैर्ज्ञापितवृत्तश्च विमृश्य चिरमीश्वरम् ।
शतरुद्रीयजपतोऽतोषयद्विबुधैः समम् ॥ 23 ॥
न ह्यस्तिशतरुद्रीयजपादन्यत्प्रियं प्रभोः ।
यतोऽत्र तस्य सार्वात्म्यं विस्तरेण निगद्यते ॥ 24 ॥
अथ तत्र महादेव अविर्भूयाचिराद्गुहम् ।
उत्पाद्य तेन दुःखं वो हरिष्यामीतिचाब्रवीत् ॥ 25 ॥
श्रुत्वा तद्विबुधाः सर्वे पुनः संभूय शाङ्करिम् ।
लब्धुं शङ्करपार्वत्योर्विवाहय झषध्वदम् ॥ 26 ॥
आहूय बहुधाऽभ्यर्थ्य सामादानादिभिर्नयैः ।
प्राहिण्वञ्छम्भुनिकटं सचागाद्रतिसंयुतः ॥ 27 ॥

तत्र गत्वा नन्दि केशानुज्ञातोऽन्तः प्रविश्य च ।
पश्चिमद्वारमार्गेण भगवन्तं ददर्शहि ॥ 28 ॥
जटाधरं विरूपाक्षं चिन्मुद्राविलसत्करम् ।
व्याघ्राजिनोत्तरासङ्गं वसानञ्च गजाजिनम् ॥ 29 ॥
भूतिभूषितसर्वाङ्गं रुद्रक्षविलसत्तनुम् ।
मन्दस्मितेन शिष्याणां संशयच्छेदकं गुरुम् ॥ 30 ॥
सनकादिमुनीन्द्रेभ्यः निगमान्तार्थबोधकम् ।
दृष्ट्वा च साध्वसेनैव खिन्नाङ्गस्य सवेपथोः ॥ 31 ॥
तस्य हस्ताद्धनुर्बाणौ च्युतौ तत्क्षणतो भुवि ।
पुनरादाय सन्धाय बाणं धनुषि शङ्करम् ॥ 32 ॥
यदा लक्षीचकाराऽसौ तदा तत्कालवह्निना ।
दग्धोऽभून्मन्मथो देवाः पुनर्विव्यथिरे भृशम् ॥ 33 ॥
अथेश्वरो देवसङ्घान् समाधाय मनोरथम् ।
पूरयिष्ये न भेतव्यमिति चोक्त्वा रतिं सतीम् ॥ 34 ॥
विलपन्तीं भर्तृनाशात्ससान्त्वयित्वा पतिं तव ।
पुनरुज्जीवयिष्यामीत्यन्तर्धानं गतः क्षणात् ॥ 35 ॥
तपश्चरन्तीं गिरिजामनुगृह्णन् जरत्तनुः ।
जगाम गौरी शिखरं तया विधिवदर्चितः ॥ 36 ॥
तप किमर्थं क्रियत इति पप्रच्छ तां हरः ।
तत्सखीभ्यां शिवप्राप्त्या इत्युक्तः शङ्करं बहु ॥ 37 ॥
दूषयामास पार्वत्या अनुरूपो वरो न सः ।
भवेदिति तदा गौर्या पिधाय श्रोत्रमन्यतः ॥ 38 ॥

गन्तुं व्यवसितं तस्मिन्क्षणे तां वृषभध्वजः ।
समाललम्बे स्वं रूपमास्थाय नियमस्थिताम् ॥ 39 ॥
वेपमानां च तन्वङ्गीमन्वगृह्णात्करग्रहम् ।
श्वः कुर्यामिति कैलासं गत्वा सप्ताऽस्मरन्मुनीन् ॥ 40 ॥
तेऽपि क्षणेन कैलासमागत्य शिवमस्तुवन् ।
प्राप्यानुज्ञां नन्दिकेशादुपेताश्च शिवान्तिकम् ॥ 41 ॥
सोऽपि तान् मानयन् गौरीगुरुमाश्रित्य तापसाः ।
युष्माभितत्सुता मह्यं वरणीयेति चान्वशात् ॥ 42 ॥
ततस्ते स्वकुटुम्बिवकृतां हित्वा त्रापं मुदा ।
सारुन्धतीकाः सपदि प्राप्तवन्तो हिमालयम् ॥ 43 ॥
सत्कृतास्तेन विधिवदुत्तवा शङ्कर वैभवम् ।
कन्याश्च वरयामासुर्हिताय जगताममी ॥ 44 ॥
मेनाञ्चारुधती किञ्चिच्छङ्कमानां समादधे ।
तत ओमिति नीहारभूधरेण प्रतिश्रुते ॥ 45 ॥
श्वः कल्याणमिति प्रोच्य प्रभवे च न्यवेदयन् ।
हिमवानपि कल्याणमण्टपं विश्वकर्मणा ॥ 46 ॥
मुक्तामणिपदाकाढ्यं कारयामास विस्तृतम् ।
लोकानामपि सर्वेषां प्राहिणोल्लग्नपत्रिकाम् ॥ 47 ॥
पार्वतीञ्च सुगन्धाढ्यतैलेनाभ्यङ्ग मङ्गलम् ।
अभिषेकं पुरन्ध्रीभिः कारयामास भूधरः ॥ 48 ॥
भूषणैर्विविधैश्चैतां भूषयामास यत्नतः ।
ताभिर्निवेदिते तस्या अलङ्कारः कृतस्त्विति ॥ 49 ॥

ब्राह्मेणैव विवाहेन दित्संस्तां शंभवे गिरिः ।
कैलासमगमत्तूर्णं आह्वानाय महेशितुः ॥ 50 ।
नन्दिना चाभ्यनुज्ञातो महेशाय न्यवेदयेत् ।
तेनोमिति स्वीकृते च प्राप स्वं पुरमद्रिराट् ॥ 51 ॥
ईशाज्ञया तदा नन्दी सस्मार सकलं जगत् ।
कालाग्निरुद्रमुख्याश्च हाटकेशादयस्तथा ॥ 52 ॥
स्वैः स्वैर्गणैस्सहायातास्तस्थुः प्राञ्जलयोऽग्रतः ।
दशावतारैर्विष्णुश्च व्यूहैर्लक्ष्म्या सहाययौ ॥ 53 ॥
विधिर्वाण्या च नवभिः प्रजापतिभिरागमत् ।
इन्द्रादयश्च दिक्पालाः स्वैः स्वैर्यानैः समागमन् ॥ 54 ॥
कटाक्षिता महेशेन स्वेस्वे स्थान उपाविशन्न् ।
अथ ब्रह्मा च विष्णुश्च तं व्यजिज्ञपतां शिवम् ॥ 55 ॥
इमानि भूषणान्येतैरलङ्कृततनुं प्रभुम् ।
द्रष्टुमिच्छन्ति सर्वेऽपि तदङ्गीकर्तुमर्हसि ॥ 56 ॥
इत्युक्तो धूर्जटिस्तानि समालभ्य कराग्रतः ।
क्षणात्तदिष्टभूषाढ्यरूपां तनुमधारयत् ॥ 57 ॥
तैश्च सर्वान् दिविषदोऽभूषयत्ततदीप्सितैः ।
अथाधिरुह्य वृषभं क्षणान्नीहारभूधरम् ॥ 58 ॥
प्राप श्रुतिरवैर्वाद्यरवैर्जयजयारवैः ।
देवदानवगन्धर्वमुनीन्द्रैः परिवारितः ॥ 59 ॥
प्रत्युद्गतो हिमागेन प्रादिक्षिण्यक्रमात्पुरम् ।
प्रविश्य पौरिनारीभिः स्तूयमानयशा ययौ ॥ 60 ॥

कल्याणमण्टपद्वारि मङ्गळाष्टकसत्कृतः ।
अन्तः प्रविश्य तन्मध्ये दिव्यं सिम्हासनं गतः ॥ 61 ॥
पार्वती च पुरन्ध्रीभिर्गौरीकल्याणपूर्वकम् ।
आनीय स्थापिता तत्र ततो डोलाधिरोहणम् ॥ 62 ॥
कर्तमभ्यर्थितो देवैरङ्ग्यकार्षीद्दयानिधिः ।
कृतमालाव्यत्ययश्च मेनया सह मातृभिः ॥ 63 ॥
पादौ प्रक्षाल्य पयसा कृतनीराजनः प्रभुः ।
कटे माङ्गलिके साकं पार्वत्या समुपाविशत् ॥ 64 ॥
अथाद्रिराजः कन्याया दानं सङ्कल्प्य मेनया ।
क्षेमाय जगतां प्रादाच्छंभवे सर्वमङ्गलाम् ॥ 65 ॥
प्रत्यगृह्णाद्याथा वाचमर्थस्तां चन्द्रशेखरः ।
सर्वे लोका मुमुदिरे शङ्खा भेर्यश्च दध्वनुः ॥ 66 ॥
भूमिश्चोनत्तरतो भुग्ना दक्षिणे चोन्नताऽभवत् ।
तदा निजसमं लोपामुद्राजानिं महेश्वरः ॥ 67 ॥
सम्प्रेष्य दक्षिणामाशां ब्रह्मणा प्रार्थितः पुनः ।
अग्नौ जुहाव विधिवत् चक्रे सप्तपदीमपि ॥ 68 ॥
लाजहोमं च निर्वर्त्य कृताशीर्वादमङ्गलः ।
भोजयित्वा जनान् सर्वान् कैलासं प्रतिपेदिवान् ॥ 69 ॥
तत्र प्रविश्यहोमादिशेषहोमान्तकर्मणि ।
निर्वृत्ते देवताः सर्वाःलब्धानुज्ञा महेश्वरात् ॥ 70 ॥

ओं जयजय स्कन्दपुराणे शङ्करसंहितायां संभवकाण्डे स्कन्दसप्तशतस्यां गौरीविवाह प्रथमोऽद्ध्यायः सत्यास्सन्तु यजमानस्यकामाः ।

उमाकोमळहस्ताभ्यां संभावितललाटकम् ।
हिरण्यकुण्डलं वन्दे कुमारं पुष्करसृजम् ॥
ओं हां ह्रीं सां गाय सायुधाय सशक्तिकाय ।
सपरिवाराय सवाहनाय सप्तदशमन्त्रात्मकाय
श्री कल्याण सुन्दराय तांबूलं कुङ्कुमाक्षत
पुष्प सधृतबिल्वछलमाहुतिं समर्पयामि नमस्वाहा ।

अनेन दिव्यमङ्गळ होमेऩ गिरिजादयस्थि
झरजातपाण्डमनुजाधि पात्र तनुजाविवाह
पारिजातमोदसहजात शातजनजायुधीश शरजाल

पातदिव्यमङ्गळ कल्याणमहोत्साह
श्री कल्याणसुन्दरः प्रियताम् ॥
जे श्री कल्याणसुन्दर जय जय
जे पार्वतीपते जय जय
जे गौरीमनौहर जय जय
जे सकलकङ्गळ प्रद जय जय
जे सकलकार्य जयप्रदे जय जय
नमः पार्वतीपतये हरहर महादेव ॥

==========

3 कुमारसंभव द्वीतीयोऽद्ध्यायः

ओं बालस्कन्दासनाय नमः
ओं बालस्कन्दमूर्तये नमः
पद्मसव्यकटि संयुतवामं पद्मकान्ति निभ मेकमुखञ्च ।
बालवृद्धिकरमीश्वरसूनुं बालमुन्नतभुजं प्रणतोस्मि ॥
ओं बालस्कन्दाय नमः

स्वं स्वं निलयमासेदुर्मुनयो विबुधा नराः ।
सर्वे बभूवुः सन्तुष्टा गौरीशङ्करसङ्गमे ॥ 71 ॥
अथ गौर्या सहेशानो रममाणः शिलादजम् ।
द्वारदेशे प्रतिष्ठाप्य शुद्धान्तं प्राविशत्सुखम् ॥ 72 ॥
काले बहुतिथे याते देवा विष्णुमुखाः पुनः ।
मिलित्वा चिन्तयामासु स्कन्दोत्पत्तिविलंबनात् ॥ 73 ॥
मेरोर्गुहां गतास्ते हि विचिन्त्य विबुधा द्रुतम् ।
मारुतं प्रेषयामासुः शिववार्तोपलब्धये ॥ 74 ॥
स च भोगपुरं प्राप्य प्रविश्येशानमन्दिरम् ।
कक्ष्याः सप्त व्यतीयाय केनाप्यनुपलक्षितः ॥ 75 ॥
अथान्तः पुरमिच्छन् सन् प्रवेष्टुं नन्दिवारितः ।
भीतः प्राप सुरान् भूयो न शक्नोमि शिवान्तिकम् ॥ 76 ॥
गन्तुमित्यब्रवीच्चापि तच्छृत्वा सर्वदेवताः ।
संभूय जग्मुः कैलासं स्तोत्रैश्चेश्वरमस्तुवन् ॥ 77 ॥
कामारे त्रिपुरारे कालारे कालकूटविषभक्ष ।
शूरत्रस्तानस्मान् पाहि विभो षण्मुखं च जनयेति ॥ 78 ॥

अथ प्रसन्नो भगवान् वदनैः षड्भिरन्वितः ।
गौरीमपश्यन्नेत्रेभ्यःषड्भ्यस्तेजांसि जज्ञिरे ॥ 79 ॥
ललाटाग्नि प्रभापुञ्जमक्षमान्वीक्षितुं सुरान् ।
ज्ञात्वेशो वह्निमाहूय वायुना सह तद्वह ॥ 80 ॥
निधेहि सुरनद्यां चेत्यशात् सोऽपि तथाऽकरोत् ।
यदा शरवणे तेन यत्नेन महताऽऽहितम् ॥ 81 ॥
तदा पद्मेषु तेजांसि षट्सु षट्च पुरां रिपोः ।
षोढा बालवपुंप्यासन् नेत्रासेचनकान्यथ ॥ 82 ॥
देवा विष्णुमुखा दृष्टवा ररक्षुः श्रद्धया शिशून् ।
षट्कृत्तिकाः समाहूय स्तन्यं चादापयद्धरिः ॥ 83 ॥
गुहोऽपि प्रीणीयंस्तासां मनांसि नयनानि च ।
बह्वीभिर्बाललीलाभिरवर्धत दिने दिने ॥ 84 ॥
चन्द्रमा इव संपूर्णः कलाभिरुदितो दिवि ।
विघ्नेन स्वीयगर्भस्य क्रुद्धयाऽतितरां तथा ॥ 85 ॥
गौर्या तु देवताःशप्ता निजगर्भभराऽसहाः ।
यूयमप्यनपत्याहि यथैवाहं भविष्यथ ॥ 86 ॥
इति शप्त्वा क्रुधा यान्त्याः मणयोनुपुरस्थिताः ।
नवापि व्यगलंस्तेषु तन्मूर्तिः प्रतिबिंबिता ॥ 87 ॥
शिवस्तु ताः समाहूय प्रेम्णाऽपश्यन्नवाङ्गनाः ।
तत्क्षणादेव ताः सर्वाः गर्भं दधुरुमापतेः ॥ 88 ॥
गर्भनिस्सरणं माभूदिति शप्तास्तदोमया ।
स्वेदोद्गमादजनयन् गणनाथान् बहूनिमाः ॥ 89 ॥

अथ गर्भगतैर्देवी स्तुता शंभुप्रसादिता ।
अन्वगृह्णाद्रत्नदेवीस्ताभ्यो जाता नवात्मजाः ॥ 90 ॥
वीरबाहुर्वीरधीरो वीरमार्ताण्ड एव च ।
वीरान्तकस्तथा वीररक्षो वीरपुरन्दरः ॥ 91 ॥
वीरकेसरिसंज्ञश्च वीरमाहेश्वरस्तथा ।
विरेन्द्र इति च ख्याताः तत्तद्वल्लीसमारुचा ॥ 92 ॥
तांश्च स्कन्दसहायार्थं अनुशास्य महेश्वरः ।
गौर्या साकं शरणं ययौ पुत्रदिदृक्षया ॥ 93 ॥
पुत्रषट्कमुखाम्भोजालोकनामोदमन्वभूत् ।
उमा चादात् ज्ञानमयं स्तन्यं स्नुतपयोधरा ॥ 94 ॥
गाढालिङ्गननिर्वृत्तवपुरैक्यभृते निजम् ।
षड्भिर्मुखैर्द्वादशभिर्भुजैरष्टादशाक्षिभिः ॥ 95 ॥
युक्ताय द्विपदे तत्र समये यान्यजीगलन् ।
पयः पृषन्ति तत्पानामुक्ताः शापान्मुनेस्सुताः ॥ 96 ॥
ततस्ताः कृत्तिकाः शंभुरन्वगृह्णात्तदाख्यया ।
कार्तिकेय इति ख्यातिं लभतां कृत्तिकादिने ॥ 97 ॥
उपोष्य गुहपूजां ये कुर्वन्ति भुवि मानवाः ।
तेषां सर्वाभीष्टसिद्धिर्गुहेच्छातो भवत्विति ॥ 98 ॥
अथ स्कन्दः शंभुगौरीललितोऽङ्कगतस्तयोः ।
लीला बहुविधाश्चक्रे बालभावोचिताः शुभाः ॥ 99 ॥
क्रमेणवृषसर्पाखुइर्युध्यन्सहानुगः ।
ब्रह्मलोके विष्णुलोकेऽखेललोके च वज्रिणः ॥ 100 ॥

अथाद्रीनम्बुधीश्चैव भञ्जयन् क्षोभयंश्च सः ।
शिखराणि महामेरोः बभञ्च शिशुलीलया ॥ 101 ॥
दमनाद्दिग्गजानां च मेरोरुत्पाटनेन च ।
क्रुद्धः शतमखस्तेन योद्धुमागत् सुरैस्सह ॥ 102 ॥
ईशमायाविलसितं तेषां बुद्धाऽथ षण्मुखः ।
प्रत्ययुध्यत तैः साकं मूर्छयामास तानपि ॥ 103 ॥
अथ नारदवाक्येन बृहस्पतिरुपेत्य तम् ।
तुष्टाव सोऽपि प्रीतिः सन् सुरांस्तानुदजीवयत् ॥ 104 ॥
वरं वृणीत चेत्याह ते तथोक्ताश्च षण्मुखम् ।
इन्द्रत्वे वरयामासुर्भगवांस्तु दयानिधिः ॥ 105 ॥
शक्रस्यैवेन्द्रतां स्वस्य सेनानीत्वमुशन् पुनः ।
प्राप्य स्कन्दगिरि तत्र विश्वकर्मविनिर्मिते ॥ 106 ॥
मण्टपे विबुधैः सिद्धैर्मुनिभिश्चाभिषेचितः ।
सैनापत्ये स्थितः सर्वान् लोकान् पालयति स्म सः ॥ 107 ॥

ओं जय जय स्कन्द पुराणे शङ्करसंहितायां संभवकाण्डे स्कन्दसप्तशत्यां
कुमार संभव द्वितीयोद्ध्यायः सत्यास्सन्तु यजमानस्य कामाः ।
उमाकोमळहस्ताभ्यां संभावित ललाटकम् ।
हिरण्यकुण्डलं वन्दे कुमारं पुष्करसृजम् ॥
ओं हां ह्रीं सां गाय सायुधाय सशक्तिकाय
सपरिवाराय सवाहनाय सप्तत्रिंशत् मन्त्रात्मकाय
श्री बालस्कन्दाय तांबूल कुङ्कुमाक्षत
पुष्प सघृतजंबू फलमाहुतिं समर्पयामि नमस्वाहा ।

अनेन दिव्यमङ्गळ होमेन विजृंबितकुसुंब
वर्ण स्वर्ण शरीर शोभापरं पराभङ्गि
भत्सित बालारविद्युतिस्सु सुन्दरिभृन्द
निषादानल निजसौन्दर्य निन्दित सुन्दर कन्दर्प
तनु श्री बालस्कन्द प्रियताम् ॥
जे श्री बालस्कन्द जय जय
जे ज्ञानस्कन्द जय जय
जे भक्त वत्सल जय जय
जे सकलकार्य जय प्रदे जय जय
नमः पार्वती पतये हर हर महादेव ॥

==========

4 प्रणव उपदेश तृतीयोऽद्ध्यायः

ओं स्वामि नाथासनाय नमः ओं स्वामि नाथमूर्तये नमः
ऊरुहस्तं दण्डपाणिं मौञ्जी कौपीनधारिणम् ।
शुक्लयज्ञोपवीतञ्च सुप्रसन्नं स्मिताननम् ॥
सिन्दूरारुणवर्णञ्च किञ्चिदूर्द्धं शिकोज्वलम् ।
भक्ताभीष्टप्रदातारं स्वामिनाथमहं भजे ॥
ओं कं उं मं ह्रीं स्वामि नाथाय नमः

कदाचिन्नारदो नाम भूसुरो नारदोपमः ।
सोमनायजतेशानं पशुस्त्वालंभनक्षणे ॥ 108 ॥
प्राक्कर्मवसतो मेषो बभूव गिरिसन्निभः ।
लोकानाकुलयन् सर्वान् चचार च मदाविलः ॥ 109 ॥
वैकुण्ठमपि गत्वा सः यदा तं भीषयन् स्थितः ।
तदा मुनिगणैः स्कन्दः प्रार्थितो वीरबाहुना ॥ 110 ॥
आनाय्य तमुपारुह्य त्रीन्लोकान्त्सञ्चचार सः ।
पादघातैः कशाघातैः पीडितः प्रकृतिं गतः ॥ 111 ॥
तं सुन्दराकृतिं स्वस्य वाहनत्वेऽप्यकल्पयत् ।
नारदं च गुहं प्राह प्रार्थयन्तं कृतोः फलम् ॥ 112 ॥
तत्व यज्ञेन मे वाहो जातस्तेन तव क्रतुः ।
शताश्वमेधैस्तुल्यत्वं गतो ब्रह्मार्पणाद्द्विज ॥ 113 ॥
यच्छिवार्पणमीषच्च क्रियते तदनन्तताम् ।
एतीति तं विसृज्य स्वैरनुगैर्विजहार ह ॥ 114 ॥

अथ ब्रह्मा प्रदोषे तु कदाचिद्द्रष्टुमीश्वरम् ।प्
कैलासमेत्य प्रविसन्नन्तर्मृत्युञ्जयालयम् ॥ 115 ॥
क्रीडन्तं षण्मुखं द्वारे ह्यनाद्दत्य ययौ पुनः ।
निर्गच्छन्नपि सत्कारं न चकार यदा गुहे ॥ 116 ॥
तथा पप्रच्छ तं स्कन्दः को भवान् का च ते कृतिः ।
का विद्या कुत्र वासश्चेत्येतत्ब्रूहि यथार्तथः ॥ 117 ॥
इति पृष्टेन विधिना स्रष्टत्वं वेदवेत्तृता ।
सत्यलोकाधिपत्यं च वर्णितं स्वमशेषतः ॥ 118 ॥
तर्ह्येकमुच्यतां वाक्यमृगादाविति शाङ्करिः ।
यदाऽपृच्छतदा पूर्वं प्रणवोच्चापूर्वकम् । 119 ॥
विधिना वक्तुभारब्धे तिष्ठ तिष्ठेति तर्जयन् ।
पप्रच्छ षण्मुखः पूर्वं ओङ्कारार्थमुदीरय ॥ 120 ॥
स्वाध्यायाध्ययनं ह्यर्थज्ञानार्थं तद्विना नरः ।
स्ताणुर्भवेद्भारहार इति वेदेषु निन्द्यते ॥ 121 ॥
इति पृष्टो विधिस्तस्याप्यहमेवार्थं इत्युत ।
यदाऽब्रवीत्तदेशस्य पुत्रस्तं मूर्ध्नि कुट्टयन् ॥ 122 ॥
कारागृहे न्यरौत्सीच्च तत्क्षणं वीरबाहुना ।
सृष्टिं च जगतः कर्तुं स्वयमारभत प्रभुः ॥ 123 ॥
अथ देवैर्ज्ञातवृत्तः प्राहिणोन्नन्दिनं शिवः ।
ब्रह्माणं मोचयिष्यन् सन् यदा नाङ्ग्यकरोद्गुहः ॥ 124 ॥
तदा स्वयं विना गौरीं स्कन्दपत्तनमेत्य तम् ।
द्विस्त्रिः साम्ना च कोपेनाप्युवाच गुहमीश्वरः ॥ 125 ॥

ब्रह्माणं मुञ्च मुञ्चेति ततो मुक्त्वा विधिं गुहः ।
न्यवेदयत्तस्य दौष्ट्यं पित्रा पृष्टः पुनः स्वयम् ॥ 126 ॥
प्रणवार्थमुपादिक्षच्छम्भोः कर्णे रहस्यथ ।
सदाशिवों सुब्रह्मण्यों इति नावोङ्कृतेःश्रुतिः ॥ 127 ॥
अर्थं ब्रवीति तद्ज्ञानात्पुरुषार्थो भवेद्ध्नुवम् ।
अधिकारमलग्रस्तो न जानाति हि पद्मजः ॥ 128 ॥
इत्युत्क्वा शङ्करस्तुष्टः कैलासं प्राप्य पार्वतीम् ।
प्रति न्यवेदयत्सर्वं साऽपि तुष्टा मुदम् ययौ ॥ 129 ॥

ओं जय जय श्री स्कन्दपुराणे
शङ्कर संहितायां संभवकाण्डे
स्कन्द सप्तशत्यां प्रणवोपदेश
तृतीयोद्ध्यायस्सत्यास्सन्तु यजमानस्य कामाः ।
उमाकोमळहस्ताभ्यां संभावितललाटकम्
हिरण्य कुण्डलं वन्दे कुमारं पुष्करसृजम् ॥
ओं अं उं मं ह्रीं साङ्गाय सायुधाय सशक्तिकाय

सपरिवाराय सवाहनाय द्वाविंशति मन्त्रात्मकाय
श्री स्वामिनाथाय तांबूल कुङ्कुमाक्षत
पुष्प सघृतकपिथ्थफलमाहुतिं समर्पयामि नमस्वाहा ।
अनेन दिव्यमङ्गळ होमेन यमनियमासन
प्राणायां प्रत्याहार ध्यान योग समाधि
सञ्जिताष्टाङ्गसंपुष्टि विशिष्टियोगाकृष्टाणि

कृदि गुणाष्टैश्वर्य सिद्धिः प्रसिद्ध
प्रणवोचदेश श्रीस्वामिनाथः प्रियताम् ।
जे श्री बालस्कन्द जयजय
जे स्कन्दगुरो जयजय
जे सकलमन्त्रमूर्तीं जयजय
जे ज्ञानदायक जयजय
जे सकलकार्य जयप्रदे जयजय
नमः पार्वती पतये हरहर महादेव ॥

==========

5 तारकासुरवध चतुर्थोद्ध्यायः

ओं तारकासुरसनाय नमः
ओं तारकासुरमूर्तये नमः
वरदमङ्कुशध्वजे च कटकौचाप वज्रमभयम् ।
पाशचक्र खड्.गमुसल शक्ति मन्दहन् ॥
द्विदशपाणिभिर्दधानमरुणकोटिसन्निभम् ।
भजततारकारिमर्त्र्य भवविनाशकारणम् ।
ओं श्री सौं तारकारये नमः

अथ पृष्टो गिरिजया गिरीशः प्राह शाङ्करेः ।
नाम्नां निरुक्तिं माहात्म्यं विभूतिञ्च विशेषतः ॥ 130 ॥
सर्वज्ञत्वात् स्कन्द इति हृद्गुहास्थो गुहः स्मृतः ।
सुतरां ब्राह्मणप्रीत्या सुब्रह्मण्य इतिर्यते ॥ 131 ॥
वह्निनीतोऽग्निभूश्चैव कृत्तिकाप्रीतिकृत्पुनः ।
कार्तिकेयः शरवणे जातः शरवणोद्भवः ॥ 132 ॥
विशाखऋक्षजातत्वाद्विशाख इति कथ्यते ।
सुरनद्यामभिव्यक्तो गाङ्गेय इति कीर्तितः ॥ 133 ॥
तत्छ्रुत्वा गीयमानं तु वैणिकैर्विष्णुसद्मनि ।
कन्ये अमृतवल्लीति तथा सौन्दर्यवल्ल्यपि ॥ 134 ॥
प्रेमवत्यावभूतां हि षण्मुखे न्यस्तमानसे ।
शरकाननमभ्येत्य तपश्चाचेरतुः स्वयम् ॥ 135 ॥

तेन सन्तुष्टहृदयः स्कन्द प्रादुरभूत्पुनः ।
उवाच चेन्द्रभवने गेहे शिवमुनेरपि ॥ 136 ॥
वसतं युवयोः पाणी गृहीष्यामीति सादरम् ।
अथ स्मृतो गिरीशेन गतः कैलासमग्निभूः ॥ 137 ॥
अलञ्चकार तस्याङ्कं सोमास्कन्दं शिवं तदा ।
दृष्वाऽऽपुर्जन्मसाफल्यं देवा विष्णुपुरोगमाः ॥ 138 ।
अथ विज्ञाय सन्दर्भमुचितं चिररात्रतः ।
शूरपद्मकृतां पीडां षण्मुखाय व्यजिज्ञपन् ॥ 139 ॥
सोऽपि कैलासपतिनाऽनुज्ञातः प्रययौ मुदा ।
तातं प्रदक्षिणीकृत्य तथांबां सर्वमङ्गलाम् ॥ 140 ॥
नमस्कृत्य परं ताभ्यां दत्तानुज्ञानुगावृतः ।
अस्त्राण्यनेकरूपाणि लब्ध्वा शक्तिञ्च शङ्करात् ॥ 141 ॥
शतयुग्यं शताङ्गं च मारुतं सारथिं तथा ।
शङ्खभेरिमृदङ्गादि वाद्यघोषपुरः सरम् ॥ 142 ॥
गत्वाऽऽदौ पर्वतं गन्धमादनं हेमकूटकम् ।
ययौ पश्चात्तदा विष्णुमुखाः स्कन्दं व्यजिज्ञपन् ॥ 143 ॥
भगवान् क्रौञ्चशैलोऽयमसुरोऽगस्त्यशापतः ।
भूत्वैवं तारकस्यातिमित्रं देवान् हिनस्तिहि ॥ 144 ॥
द्रारयैनं क्षणेनेति प्रार्थितः शङ्करात्मजः ।
वीरबाहुं समाहूय तन्निरोधनमन्वशात् ॥ 145 ॥
स यदा न्यरुणक्रौञ्चं तदाऽऽगात्तारको युधे ।
अतीव तुमुलं युद्धं वीराणं तारकस्य च ॥ 146 ॥

यदा प्रवृत्तमष्टानामसह्यं वीक्ष्य तत्क्षणम् ।
वीरबाहुः स्वयं योद्धुं तेन साकं ययौ तदा ॥ 147 ॥
तयोः समभवद्युद्धं तुमुलं रोमहर्षणम् ।
अस्त्रप्रत्यस्त्रयोगेन सर्वविस्मयकारकम् ॥ 148 ॥
यदातु भीतो दैत्येन्द्रः प्राविशत्क्रौञ्चगह्वरम् ।
तदा पराङ्मुखस्यार्हो वधो नेति विचिन्तयन् ॥ 149 ॥
वीरबाहुर्जहारास्त्रं स तु मायाबलेन वै ।
गुहायां न्यक्षिपत्सर्वान् वीरांस्ते तु परिभ्रमम् ॥ 150 ॥
कुर्वन्तो निर्गमालाभात् खिन्नचित्ता यदाऽभवन् ।
गणनाथास्तदा दैत्यभीता दुद्रुविरे दिशः ॥ 151 ॥
तत्सर्वं नारदेनोक्तं श्रुत्वा स्कन्दो महामनाः ।
प्रस्थाय चतुरङ्गेन सैन्येनायोद्धुमाययौ ॥ 152 ॥
तं दृष्ट्वा तारकस्तस्य तेजोविस्मितमानसः ।
शिवपुत्र इति ज्ञात्वा तमाह विनयान्वितः ॥ 153 ॥
दैवासुरं हि सहजं वैरं तस्य न निष्क्रिया ।
विषयेऽस्मिन् कः प्रसङ्गः शंभोस्तत्तनयस्य वा ॥ 154 ॥
अतो नमस्करोमि त्वां गच्छ कैलासमीश्वरम् ।
पार्वतीञ्च समाराद्धुमुचितं तव षण्मुख ॥ 155 ॥
इत्युक्तस्तारकेणेशपुत्रः प्राह शिवाज्ञया ।
वेदातिक्रमकर्तॄणां निग्रहं कर्तुमागमम् ॥ 156 ॥
इत्यन्योन्यं वीरवादपुरस्सरमयुध्यताम् ।
देवाः सिद्धाः च मुनयो विस्मयं जग्मुरुत्तमम् ॥ 157 ॥

गगनं गगनाकारं सागरः सागरोपमः ।
स्कन्दः तारकार्योर्युद्धं स्कन्दतारकयोरिव ॥ 158 ॥
यदा सर्वाणि चास्त्राणि वृथाजातानि षण्मुखे ।
तदानीं तारको दैत्यःस्कन्देनोरसि ताडितः ॥ 159 ॥
मूर्च्छितः पुनरुत्थाय कृत्तशुण्डो गुहेन च ।
अमर्षवशमापन्नः पुनरायोद्धुमागतः ॥ 160 ॥
षणमुखश्च शितैर्बाणैरवधीतस्य सारथिम् ।
जह्यषुश्च तदा देवा विषण्णस्तारकोऽभवत् ॥ 161 ॥
अथ मायाबलेनैव योद्धुं निश्चित्य दानवः ।
क्रौञ्चेन सहितः स्कन्दं पुनरभ्युद्ययौ बलि ॥ 162 ॥
कालानलात्मना भूत्वा यदा लोकांस्ततापसः ।
तदा जघान तं शक्त्या साकं क्रौञ्चेन षण्मुखः ॥ 163 ॥
देवा मुमुदिरे सर्वेलोकाश्च जहृषुर्भृशम् ।
वीराश्चोत्तस्थुराकाशात्पुष्पर्षं पपात च ॥ 164 ॥
स्कन्दः पाशुपतास्त्रं तत्तारकीयं स्वहस्तकम् ।
शत्रुप्राणहरं तीक्षणं प्रायच्छद्वीरबाहवे ॥ 165 ॥
अथ स्कन्दो हिमगिरि प्राप्य नाकिभिरर्थितः ।
दिव्यसिम्हासने विश्वकर्मणा निर्मिते विभुः ॥ 166 ॥
उपविष्टो देवतानां सपर्यां प्रतिगृह्य च ।
शिवाभ्यां नन्दितो विष्णुब्रह्ममुखैः सुरैरपि ॥ 167 ॥
उवास रात्रौ स्कन्दाद्रौ सर्वेषां दर्शनं ददत् ।
सर्वेऽपि नेत्रैस्तं पीत्वा न्यमज्जन्मोदसागरे ॥ 168 ॥

तारकासुरपत्न्यस्तु विलपन्त्यो भृशातुराः ।
चितामारोप्य भर्तारं स्वयञ्चारुरुहुमुर्दा ॥ 169 ॥
पितरं मातृभिःसाकं संस्कृत्य भृशदुःखितः ।
जगाम शूरपद्मस्य समीपं तारकात्मजः ॥ 170 ॥
निवेद्य तस्मै वृत्तान्तं प्रत्याय्य शपथेन च ।
दुःखमुत्पातयामास तस्मै सोऽपि चिरं रुदन् ॥ 171 ॥
भ्रात्रा सिम्हमुखेनान्यैर्मन्त्रिभिश्च समन्वितः ।
चकार युद्धसन्नाहं वारितोऽमोहमन्त्रिणा ॥ 172 ॥
दूतान् स प्राहिणोत्स्कन्दवार्तात्वोपलब्धये ।
अपश्यश्च जगत् स्कन्दमयं तद्गतमानसः ॥ 173 ॥
इति तारकसंहारकथा शत्रुजयप्रदा ।
पठतां श्रृण्वताञ्चैव सर्वाभीष्टफलप्रदा ॥ 174 ॥
अथ स्कन्दगिरेस्तस्माच्छूरपद्मजिघांसया ।
प्रस्थाय षण्मुखःसर्वैरन्वितो दैवतैः सह ॥ 175 ॥
केदारं प्रथमं प्राप्य ततो वाराणसीमपी ।
श्रीपर्वतं वटारण्यं कैलासं दक्षिणं तथा ॥ 176 ॥
काञ्चीं चिदंबरञ्चैतेष्वर्चयित्वा शिवौ स्वयम् ।
गच्छंश्च सह्यजातीरमुत्तरं प्राप्य षण्मुखः ॥ 177 ॥
सूर्यस्यास्तमयात्तत्र सेना विश्रमयन्यदा ।
उवास विश्वकर्माऽपि रत्नसौघं तदाऽकरोत् ॥ 178 ॥
तत्र मण्णिनदीतीरे स्वनाम्ना नगरीं गुहः ।
प्रतिष्ठाप्य व्रजन्मध्ये मरुभूमिं कटाक्षतः ॥ 179 ॥

शीतलीकृत्यवेगेन पराचलमुपागमत् ।
तत्र षट्तापसान् श्रीमत्पराशरमुनेः सुतान् ॥ 180 ॥
अनुगृह्य महेन्द्रेण मानितो विभुधैः सह ।
जगाम सेन्तीनगरं तत्क्षणाद्विश्वकर्मणा ॥ 181 ॥
निर्मिते मण्टपे तिष्ठन्नन्युङ्त बृहस्पतिम् ।
दैत्याः कति कुतो जाताः किञ्चैषां वीर्यमित्यपि ॥ 182 ॥
तत्सर्वं वक्तुमारेभे गुहायाऽथ बृहस्पतिः ।
इत्थं संभवकाण्डोऽयं पूर्णः श्रेयस्करो नृणाम् ॥ 183 ॥

ओं जय जय स्कन्दपुराणे शङ्करसंहितायां
संभवकाण्डे स्कन्दसप्तशत्यां
तारकासुरवध चतुर्थोद्ध्याय
स्सत्यास्सन्तु यजमानस्य कामाः ।
उमाकोमळहस्ताभ्यां संभावितललाटकम् ।
हिरण्य कुण्डलं वन्दे कुमारं पुष्करसृजम् ॥
ओं श्रीम् शौं सां गाय सायुधाय सशक्तिकाय
सपरिवाराय सवाहनाय चतुःपञ्चाशत् मन्त्रात्मकाय
श्री तारकारिमूर्तये तांबूल कुङ्कुमाक्षत
पुष्प सघृतबीजापूरफलमाहुतिं समर्पयामि नमस्वाहा ।
अनेन दिव्यमङ्गळ होमेन सकल सुरासुर
निकरापेक्षित स्यापस्य करषट्कयुग्मधृत
कालानलपरिज्वल ज्वालयमान जोतिर्मय
महाशक्तियुक्त शरखड्गचाप परशुपाश

वज्र कुक्कुटध्वज खेटकटङ्क कार्मुखविविधायुध
विदळित दानवबाधा विमुक्त श्रीतारकारि प्रीयताम्

जे श्री तारकारिमूर्तये जय जय
जे असुरकुलान्तक जय जय
जे यज्ञरक्षक जय जय
जे सकलकार्य जय प्रदे जय जय
नमः पार्वतीपतये हरहर महादेव ॥

==========

6 श्री वीरबाहुदूत पञ्चमोऽद्ध्यायः

ओं कार्तिकेयासनाय नमः
ओं कार्तिकेयमूर्तये नमः ।
वरदकुलीशखेटं वामहस्तत्रये च दधतमभयशक्तिं खट्कमन्यत्रये च ।
तरुणरविसमाभं साधुभिःपूज्यमानं कमलवदनषट्कं कार्तिकेयं नमामि ॥
ओं ह्रीं सां कार्तिकेयाय नमः

पुरा मङ्गलकेशिन्यासुरेन्दः सुतां शुभाम् ।
सुरसां जनयामास सा च शुक्रप्रसादतः ॥ 184 ॥
सर्वाश्च विद्याः संपाद्य मायेत्याख्यां जगाम ह ।
असुराणां समृद्ध्यर्थं कश्यपाश्रममेत्य सा ॥ 185 ॥
विद्युल्लतेव तच्चितं मोहयन्ती पुनः पुनः ।
प्राथिता तेन भोगार्थं कामरूपवरेण च ॥ 186 ॥
प्रथमं शूरपद्मञ्च सिम्हास्यञ्च द्वितीयकम् ।
तृतीयं तारकञ्चैव चतुर्थीमप्यजामुखीम् ॥ 187 ॥
सैन्यैः सह समुत्पाद्य तत्तद्वक्त्रयुता बहून् ।
यदैवोपरता तर्हि शूरसिम्हास्यतारकाः ॥ 188 ॥
पप्रच्छुः पितरं नत्वा किन्नःकार्यमिहेति सः ।
तपो दानं मतिर्धर्मे कार्या भूतदया सदा ॥ 189 ॥
इत्युदाहरणं भूरि कुर्वन्नुपदिदेश ह ।
माया तु तन्निराकृत्य धर्मोऽयं ननु योगिनाम् ॥ 190 ॥
भवद्भिस्तु वटद्वीपं गत्वा शंभुं प्रसाद्य च ।
दीर्घमायुर्महद्वीर्यमनेकाण्डाधिराजता ॥ 191 ॥

केनाप्यवध्यता चैव संपाद्येति समन्वशात् ।
तदर्थं यज्ञसंभारान् तन्त्रं मन्त्रान् दिदेश च ॥ 192 ॥
तथैव ते शंभुमिष्ट्वा महाकुण्डविधानतः ।
प्रतीक्षमाणा अपि तत्प्रसादं नैव लेभिरे ॥ 193 ॥
संवत्सरसहस्रान्ते शूरपद्मः स्विकां तनुम् ।
छित्वा जुहाव तेनाऽपि न प्रसन्नो यदा शिवः ॥ 194 ॥
तदाऽग्नौ निपपाताऽथ सिम्हवक्त्रश्च दुःखितः ।
शिरांसि कर्तयित्वाऽग्नौ जुहाव च पुनः पुनः ॥ 195 ॥
तदा महेश्वरः साक्षाद्गौर्या साकं वृषस्थितः ।
दत्वा दर्शनमेतस्मै गङ्गातोयेन चानलम् ॥ 196 ॥
शमयित्वा शूरपद्ममुज्जीव्य तदभिष्टुतः ।
तस्मै ददौ वरञ्चाष्टसहस्राण्डाधिनेतृताम् ॥ 197 ॥
अन्याभ्यामपि सिम्हास्यतारकाभ्यां महेश्वरः ।
यथेप्सितं वरं प्रादात् तपसा तोषितस्तयोः ॥ 198 ॥
अष्टाशतयुगञ्चायुः स्वशक्त्यन्यैरवध्यताम् ।
ते पुनः कश्यपं प्राप्य निवेद्य स्वमनोरथम् ॥ 199 ॥
तेनावधीरिताः शुक्रमुपेत्याभ्यर्थयन् पुनः ।
सचार्थशास्त्रं लोकस्य पौरुषायत्ततामपि ॥ 200 ॥
निरूपयन् देवहिंसां कर्तुमेतानचोदयत् ।
अथ ते हृष्टमनसः प्रस्थिता दिग्जिगीषया ॥ 201 ॥
न्यरुन्धन्नलकामादौ चतुरङ्गबलैः सह ।
धनदेन च वैतस्या वृत्तया शूरः सुतोषितः ॥ 202 ॥

ईशानादिशमुत्सृज्य शिवचिह्नस्य धारणात् ।
महेन्द्रनगरीं दग्ध्वा प्राप वह्नेः पुरीं ततः ॥ 203 ॥
अग्निं विजित्य शमननगरीं रोद्धुमागमन् ।
यमोऽपि विविधै रत्नैर्वस्त्रैर्धान्यैश्च सादरम् ॥ 204 ॥
प्रत्युद्गम्य प्रणम्यामून् तन्निदेशेन लंभितः ।
पितृराज्यं जुगोपाथ निर्.ऋतेः प्रययुर्दिशम् ॥ 205 ॥
तेन ज्ञापितबन्धुत्वास्तमास्थाप्य निजे पदे ।
वरुणस्य दिशं प्राप्य रुरुधुस्तस्य पत्तनम् ॥ 206 ॥
वरुणश्च यदा भीतो विवेशान्तरमंबुधेः ।
लुण्टयित्वा तदा सर्वं धनं तस्य ययुर्द्रुतम् ॥ 207 ॥
वायोः ककुभमेतस्मिन् भीते पातालमीयुषि ।
मुमुषुस्तस्य रत्नानि ललनाश्च सुरेतरे ॥ 208 ॥
एवं जित्वा दिशोऽष्टौ च नागलोकमुपेत्य ते ।
नागान्विजित्य तैश्चापि स्वीयरत्नैः प्रसादिताः ॥ 209 ॥
सप्तद्वीपां वसुमतिं विजिग्युः क्रमशश्च ते ।
क्षीरांबुधिमथाऽसाद्य पयः पानैरलोलयन् ॥ 210 ॥
श्रीश्च भूमिश्च निद्राणं प्रबोध्य निजनायकम् ।
आसन्नमापदं तस्मा अब्रूतां सोऽपि तैःसह ॥ 211 ॥
युध्वा चिरं ततस्तेषां वरभीशकृतं स्मरन् ।
सान्त्वयंस्तान् परां मैत्रीं भावयंस्तैश्च मोदितः ॥ 212 ॥
अथ द्युलोकं क्रमशः लोकांश्च महरादिकान् ।
अतीत्य सत्यलोकस्थं ब्रह्माणं प्रययुर्द्रुतम् ॥ 213 ॥

सोऽपि तैः स्वस्य संबन्धं पितामह इतीरयन् ।
अनुज्ञातश्च तैस्सत्यलोकं रक्षन्नवर्तत ॥ 214 ॥
अथ ते विष्णुलोकाख्यं वैकुण्ठं प्राप्य तेन च ।
प्रसादिताः शंभुलोकं जग्मुः सर्वोपरि स्थितम् ॥ 215 ॥
तत्र नत्वा नन्दिनं ते तेनेशाज्ञापुरःसरम् ।
प्रवेशिताः प्रणेमुश्च शङ्करं साकमम्बया ॥ 216 ॥
तेनादिष्टाः सर्वमण्डं निरीक्ष्य पुनरत्र वै ।
स्थातव्यमिति सर्वाणि वीक्ष्याणडान्यसुरैर्वृताः ॥ 217 ॥
मातामहञ्चासुरेन्द्रं शुक्राचार्यम् निजं गुरुम् ।
प्रणिपत्य निवेद्याभ्यां सर्वं दिग्विजयादिकम् ॥ 218 ॥
अथैत्य दक्षिणेसिन्धुतीरे तिष्ठन् यदाऽसुराः ।
तदा विष्णुमुखा देवा आगतास्तद्–दिदृक्षया ॥ 219 ॥
तन्मध्यपतितान् रुद्रान् दृष्ट्वा पप्रच्छ तत्कथाम् ।
शूरस्तदा विष्णुनोक्तां ब्रह्माहन्तां शिवेन च ॥ 220 ॥
तद्भङ्गप्रभृतिं वार्ता श्रुत्वाऽभूदतिविस्मितः ।
निर्मिते नगरे सिन्धुमध्ये प्रविशदुज्ज्वले ॥ 221 ॥
वीरमाहेन्द्रनगरे पुर्यष्टकसमावृते ।
निवसन्देवतानां च कार्यं प्रादाद्यथोचितम् ॥ 222 ॥
मत्स्यग्रहणकार्येऽन्ये नियुक्ता दुःखिताः सुराः ।
दक्षयज्ञसमुद्भूतं मन्तुं ध्यायन्त आसत ॥ 223 ॥
दिने दिने च शूरस्तु प्रातः प्रस्थाय कौतुकात् ।
पातालं मध्यमं स्वर्गं चानुवीक्ष्य न्यवर्तत ॥ 224 ॥

तत्र दृष्ट्वा शचीं काममोहितः प्रैषयत्स्वकम् ।
दूतं तस्या आहरणे तज्ज्ञात्वा देवराट तदा ॥ 225 ॥
रूपान्तरेण श्रीकाषीनगरं प्राप्य भार्यया ।
वेणुरूपधरोऽतिष्ठन्नारदानुमतश्चिरम् ॥ 226 ॥
कदाचिद्दैवयोगेन लोकेऽवग्रहपीडिते ।
वेणुः शुशोष शक्रश्च शची चाम्लायतां भृशम् ॥ 227 ॥
अथ सूतः शौनकाद्यैरजामुख्याः कथां प्रति ।
पृष्टः प्रोवाच वृत्तान्तं तस्या दुरितदूषितम् ॥ 228 ॥
दुर्वाससं कदाचित्सा बलादाकृष्य सङ्गता ।
वातापिमिल्वलं चोभावसूत परमोद्धतौ ॥ 229 ॥
तौ च तातमयाचेतां तपःसर्वं ददात्विति ।
क्रुद्धेन तेन शप्तौ च नश्यतां ब्राह्मणैरिति ॥ 230 ॥
इल्वलस्तु विधातारमिष्ट्वा तस्य प्रसादतः ।
वातापेर्मेषभावेन पाकेऽपि पुनरागमम् ॥ 231 ॥
अवृणोञ्च तदारभ्य कुटकप्रान्तभूतले ।
विप्रान्निमन्त्र्य भुक्त्यन्ते वातापिं प्राह्वयन्बली ॥ 232 ॥
घातयामास तान् काले गच्छत्येवं कदाचन ।
विन्ध्यपर्वतमादाद्य नारदो मेरुविक्रमम् ॥ 233 ॥
वर्णयित्वा तस्य कोपमुत्पाद्य रविरोधने ।
प्रैरयत्तं ततो देवाः संभुयागस्त्यमब्रुवन् ॥ 234 ॥
भगवन्नस्त्वमेवाद्य शरणं शंभुना समः ।
इति तत्प्रार्थनामङ्गीकुर्वन्कलशभूर्ययौ ॥ 235 ॥

ईशादादाय कावेरीं कुण्डिकायां मुनीश्वरः ।
वाराणस्यां शिवं नत्वा प्रयास्यन् दक्षिणां दिशम् ॥ 236 ॥
विन्ध्यं ममर्द हस्तेन भूधरं मार्गरोधकम् ।
क्रौञ्चं मायाविनं मध्ये शप्त्वा शैलो भवेति च ॥ 237 ॥
कुटकं प्राप्य वातापिमिल्वलं च सरेतरौ ।
भुक्त्यै निमन्त्रितस्ताभ्यां जिघांसु तौ च वञ्चकौ ॥ 238 ॥
हत्वा तत्पापशुद्ध्यर्थं सह्याद्रौ तप आचरत् ।
तदा गणेशः चक्रेण पूजितः प्राप्य तत्स्थलम् ॥ 239 ॥
काकरूपेण तत्रत्यकुण्डिकामुदचालयत् ।
मुनिनानुद्रुतो ब्रह्मचारीवेषमुपेत्य सः ॥ 240 ॥
जवात् दुद्राव तच्छीर्षे कुट्टितं मुनिरभ्यगात् ।
सुमुखश्च निजं रूपं मुनये दर्शयन् मुदा ॥ 241 ॥
शुण्डयाऽनीय तीर्थाम्भः पूरयित्वा च कुण्डिकाम् ।
प्रावाहयच्च कावेरीं साच श्रीकाषिपत्तनम् ॥ 242 ॥
वेगादुपेत्य तत्रत्यान् वृक्षान् पुष्टानकारयत् ।
मुमुदे वेणुरूपेण स्थितःशच्या शतक्रतुः ॥ 243 ॥
अथ देवाः सहस्राक्षं तत्रागत्य व्यजिज्ञपन् ।
त्वया नाथेन हीनानां न मनः स्वास्थ्यमृच्छति ॥ 244 ॥
तदेहि स्थानमित्युक्तः शचीं निक्षिप्य शास्तरि ।
कैलासमगमच्छक्रः शिवानुग्रहलिप्सया ॥ 245 ॥
नन्दिना च तदा सेवावसरो नेति वारितः ।
तत्रैव शिखरेन्यस्मिन् न्यवसद्विबुधैः सह ॥ 246 ॥

तदा त्वजामुखी लोकानटन्त्येव यदृच्छया ।
श्रीकाषीनगरेदेवीमिन्द्राणीमुपलभ्य च ॥ 247 ॥
बलाद्ग्रहीतुमारभे तदा शास्तुरनुज्ञया ।
महाकालःकरौ तस्याः छित्वाऽरक्षच्छचीमपि ॥ 248 ॥
अजामुखी छिन्नहस्ता क्रन्दन्ति दारुणं बहु ।
सान्तव्यमाना चदुर् मुख्या गता शूरान्तिकं क्षणात् ॥ 249 ॥
इन्द्राण्यपि च शक्रेण नारदप्रेरितेन हि ।
नीता मेरुगुहां तस्थौ भयमुत्सृज्य भामिनी ॥ 250 ॥
शूरः सभामध्यगतः स्वसारं वीक्ष्य दुःखिताम् ।
पतितां छिन्नहस्ताञ्च क्रोधेन कलुषीकृतः ॥ 251 ॥
पृष्ट्वा हेतुं महाकालचेष्टितं दुर्मुखीमुखात् ।
ज्ञात्वा तत्रत्यदेवान् स श्रृङ्खलाभिर्बबन्ध ह ॥ 252 ॥
आहूय वेधसं तस्या बाहु सन्धाप्य तेन च ।
प्रार्थितो मोचयामास देवान्निगडितानपि ॥ 253 ॥
आहूय भानुकोपञ्च महाकालसुरेन्द्रयोः ।
बन्धनार्थं व्यादिदेश सोपि गत्वा बलैःसह ॥ 254 ॥
अपश्यन्नमरावत्यां देवेन्द्रं न्यरुणत्पुरीम् ।
युद्धा चिरं जयन्तेन बद्धा तं वशमानयत् ॥ 255 ॥
ऐरावतं भग्नदन्तं कारयित्वा सुराङ्गनाः ।
बन्धीकृत्य पितुः पार्श्वे परिचर्यामकारयत् ॥ 256 ॥
इति गीष्पतिना स्कन्दसन्निधावसुरी कथा ।
वर्णिता भक्तिनम्रेण सोऽपि श्रृत्वा विसिष्मिये ॥ 257 ॥

इत्थमासुरकाण्डीयां कथां श्रृण्वन्ति ये नराः ।
प्रीतः षड्वदनस्तेषां क्षिप्रारोग्यं प्रयच्छति ॥ 258 ॥
अथ षड्वदनः श्रीमान् भीतान् विष्णुमुखान् सुरान् ।
अनुगृह्याभयं दत्वा वीरबाहुं महामतिम् ॥ 259 ॥
प्रेषयमास निकटं शूरपद्मस्य दौत्यतः ।
सोपि गत्वा समुद्रान्तः दैत्यान् हत्वा बहूनपि ॥ 260 ॥
प्राप्य लङ्कां तत्पतिञ्च हत्वायोऽमुखसं.ज्ञकम् ।
उत्तरं वीरमाहेन्द्रनगरद्वारमागमत् ॥ 261 ॥
तत्र घोरमघोरञ्च द्वारपालौ ससैनिकौ ।
जागरूकौ निरीक्ष्याथ प्राच्यद्वारमुपागमत् ॥ 262 ॥
तत्रापि महिषाक्षौ द्वौ द्वारपालौ निरीक्ष्य सः ।
प्रेवेशे विघ्नमुत्प्रेक्ष्य वीरबाहुर्महामतिः ॥ 263 ॥
याम्यां दिशमवापाथ तत्रत्येन निरीक्षितः ।
गजासुरेण पृष्टश्च कस्त्वमित्युद्धताक्षरम् ॥ 264 ॥
युध्वा सहस्रवक्त्रेण तेन तं विनिहत्य च ।
पश्चिमद्वारमार्गेण प्रविश्य नगरीं लघु ॥ 265 ॥व
वीथीरालोकयंस्तत्र सुराणां प्रविलापनम् ।
दृष्ट सुसुरस्वप्नसञ्जातहर्षाणां वचनानि च ॥ 266 ॥
श्रृण्वंस्ताश्च जयन्तादीनाश्वास्य गुहवार्तया ।
शूरपद्मं सभामध्ये सिम्हासनगतं विदन्न् ॥ 267 ॥
तत्कालस्मृतषट्वक्त्रानुग्रहादागते शुभे ।
दिव्ये सिम्हासने स्थित्वा स्वामिसन्देशमब्रवीत् ॥ 268 ॥

त्वत्पीडितैर्विष्णुमुखैर्देवो विज्ञापितः शिवः ।
कुमारं जनयामास त्वद्वधाय स चागतः ॥ 269 ॥
श्रीसन्धिनगरे स्वीयसैनिकैरावृतःस्थितः ।
दयया त्वयि सन्देशं प्राहिणोच्छृणु तं हितम् ॥ 270 ॥
जयन्तादीन् दिविषदो बन्धान्मोचय माचिरम् ।
नो चेत्सबन्धुं त्वामद्य हन्यामिति जगाद च ॥ 271 ॥
तच्छ्रुत्वा कुपितः शूरो वीरबाहुवधे भटान् ।
न्ययुङ्क तेऽपि षड्वक्त्रस्मरणात्तेन मारिताः ॥ 272 ॥
अथादिदेश तनयं वज्रबाहुं सुरेतरः ।
वीरबाहोर्निग्रहाय सोऽपि युद्ध्वा चिरं बली ॥ 273 ॥
अन्ते निषूदितो वीरबाहुना सैनिकैः सह ।
पुत्रशोकेन सन्तप्तः शूरः सम्मन्त्र्य मन्त्रिभिः ॥ 274 ॥
प्रोत्साहितश्च बहुभिः सान्त्व्यमानोऽपि धीमता ।
सिम्हवक्त्रेणानुजेन तमनादृत्य हेलया ॥ 275 ॥
तारकक्रौञ्चहननं न प्रौरुषकृतन्त्विति ।
युक्त्योपपाद्य युद्धाय सन्नाहमकरोत्स्वयम् ॥ 276 ॥
वीरबाहुस्तु सिद्धार्थो निर्याय पथि सङ्गतम् ।
व्यालिवक्त्रं निहत्याशु श्रीसन्धिनगरं ययौ ॥ 277 ॥
प्रत्युद्गतञ्च विबुधैः मुदितैः पद्मजादिभिः ।
षड्वक्त्रसन्निधिं प्राप्य वृत्तं सर्वं न्यवेदयत् ॥ 278 ॥
तेनापि श्वःशूरपद्मं हत्वा भीतिं तदुद्भवाम् ।
व्यपनेष्ये देवतानामिति धीरं प्रतिश्रुतम् ॥ 279 ॥

वीरमाहेन्द्रकाण्डीयकथैवं वर्णिता द्विजाः ।
श्रुण्वतां कार्यसिद्धिः स्याद्वीरबाहुप्रसादतः ॥ 280 ॥

ओं जय जय स्कन्दपुराणे शङ्करसंहितायां
असुरवीरमान्द्रे काण्डे स्कन्दसप्तशत्यां
वीरबाहुदूत पञ्चमोद्ध्यायस्सत्यास्सन्तु यजमानस्य कामाः ।
उमाकोमळहस्ताभ्यां संभावितललाटकम्
हिरण्यकुण्डलं वन्दे कुमारं पुष्करसृजम् ॥
ओं ह्रीं सां गाय सायुधाय सशक्तिकाय
सपरिवाराय सवाहनाय सप्तनवति मन्त्रात्मकाय
श्री कार्तिकेय मूर्तये तांबूल कुङ्कुमाक्षत
पुष्प सघृतद्राक्षाफलमाहुतिं समर्पयामि नमस्वाहा ।
अनेन दिव्यमङ्गळ होमेन पुरहरनन्दन
रिपुकुलभञ्जन दिनकरकोटिरूप
निखिलदनुजतूल तापससमाराधित
नववीरसेवित रणधीरसंभावित
वीरबाहुसोदर श्रीकार्तिकेयप्रीयताम्
जे श्री कार्तिकेय मूर्ति जय जय
जे वीरबाहुसोदर जय जय
जे असुरकुलमर्दन जय जय
जे सकलकार्य जय प्रदे जय जय
नमः पार्वतीपतये हरहर महादेव ॥

==========

7 भानुकोपवध षष्ठमोऽद्ध्यायः

ओं सां शिखिवाहनासनाम नमः
ओं सां शिखिवाहन मूर्तये नमः

भानुकररत्ननिभ विव्यरसवक्त्रम् वज्रधनुखेटवर पद्मकरशूलम् ।
बाणभय शक्तिखड्गमभयध्वजहस्तम् शिखिवाहनषडानन स्वरूपम् ।
ओं नं सौं श्रीं शिखिवाहनाय नमः

श्रुत्वा प्रतिश्रुतं शूरदूतास्तस्मै न्यवेदयन् ।
तथापि युद्धं बालेन न युक्तमिति लज्जया ॥ 281 ॥
मन्त्रिभिः सह संमन्त्र्य भानुकोपाह्वयं सुतम् ।
आहूय सान्त्वयित्वा तं प्राहिणोदसुराधिपः ॥ 282 ॥
स्कन्दोऽपि नारदमुखात् श्रुत्वा युद्धयोद्यमं रिपोः ।
प्रतस्थे भूतसङ्घैश्च वृतो ब्रह्मादिभिः सुरैः ॥ 283 ॥
वीरमाहेन्द्रनगरस्योत्तरद्वारपार्श्वतः ।
शिबिरं प्राविशन्नूत्नं निर्मितं विश्वकर्मणा ॥ 284 ॥
ततो युद्धं प्रववृते सैन्ययोर्देवदैत्ययोः ।
दैत्यसेनां यदाऽपश्यन्मूर्छितां शूरपद्मजः ॥ 285 ॥
तदाऽवर्षद्बाणवृष्टिं भूतसैनोन्यापरिक्रुधा ।
भूतानि च तथा मूर्छामापुश्छिन्नाङ्गसन्धयः ॥ 286 ॥
वीरबाहुरपि प्रेक्ष्य तादृशीं भूतदुर्दशाम् ।
प्रेषयामास वेगेन भूतसेनापतिन् नव ॥ 287 ॥

प्रथमं भूतसेनानीः सिम्हो योद्धुं प्रचक्रमे ।
अनलश्च सुरचमूनाथस्तं प्रत्ययुध्यत ॥ 288 ॥
अनले निहते चण्डः सिम्हमभ्यद्रवद्रुषा ।
सोऽपि सिम्हेन निहतस्तस्त्वजमुखो ययौ ॥ 289 ॥
तस्मिन्नपि हते मायी नीलेनायुध्यत क्रुधा ।
निहतश्च ततः सेना भृशमुग्रेण ताडिताः ॥ 290 ॥
निरीक्ष्य भानुकोपस्तु प्रयातःसमराङ्गणम् ।
वीरबाहुश्च बहुधा न्यक्चक्रे तर्जयन् रिपुम् ॥ 291 ॥
दूतस्त्वं न मया साकं युद्धार्ह इति सोऽपि तम् ।
दूतो वा यदि वा स्वामि बलि योद्धेत्यतर्जयत् ॥ 292 ॥
ततश्च तुमुलं युद्धं प्रावर्तत तयोर्मिथः ।न
अष्टावपि यदा वीराः मूर्छाम् प्राप्ता रणाजिरे ॥ 293 ॥
तदा कोपेन महता वीरबाहुः पुरः स्थितः ।
किरीटं भानुकोपस्य बभञ्ज कवचं तथा ॥ 294 ॥
तदानीं भानुरहसत् मुनयश्च जयं जगुः ।
वीरश्च षण्मुखं ध्यायन् भानुकोपमताडयत् ॥ 295 ॥
मूर्छिते भानुकोपे च भूतसेना मुदाऽन्विताः ।
ममर्दुरासुरीं सेनाम् सा च भीता विदुद्रुवे ॥ 296 ॥
गतमोहो भानुकोपः स्वसेनां वीक्ष्य विद्रुताम् ।
मोहारात्रं प्रेरयामास वीरबाहुं प्रति क्रुधा ॥ 297 ॥
तेन मोहं गताः सर्वे भूतेशा भुव्यशेरत ।
तच्छ्रुत्वा षण्मुखाश्चास्त्रममोहं समकल्पयत् ॥ 298 ॥

वीतमोहास्ततः सर्वे जाताः सुप्तोत्थिता इव ।
वीरबाहुश्च भूयोपि भानुकोपोपरि क्रुधा ॥ 299 ॥
अस्त्रं पाशुपतं क्षेप्तुमुपक्रान्तो यदा तदा ।
भानुकोपस्तदेवास्त्रं गृहादाहर्तुमुद्यतः ॥ 300 ॥
निर्गतो नगरीं प्राप सूर्याश्चास्तमितस्ततः ।
शूरपद्मस्तु तं दृष्ट्वा स्वयं गत्वा रणाजिरम् ॥ 301 ॥
युद्धाय सज्जस्तं शक्रुः षण्मुखाय न्यवेदयेत् ।
सोऽपि वीरैः सहागत्य यदा योद्धुं मनो दधे ॥ 302 ॥
तदोग्रो नाम सेनानिः शूरं वृक्षैरविध्यत ।
शूरेणाप्यस्त्रमाग्नेयं वारुणं ब्राह्ममेव च ॥ 303 ॥
अस्त्रं नारायणीयञ्च मुक्तं सर्वञ्च सोग्रसत् ।
ततः पाशुपते मुक्ते शूरेणाग्रस्तु षण्मुखम् ॥ 304 ॥
ध्यायन् पञ्चाक्षरं मन्त्रं जजाप विहिताञ्जलिः ।
तदस्त्रं तु क्षणाश्छंभोः हस्तं प्राप तदाज्ञया ॥ 305 ॥
ततश्च शूरो व्यथितः भूतसेनां प्रकम्पयन् ।
अस्त्राणि वर्षयामास षण्मुखश्च विसिष्मिये ॥ 306 ॥
ततः सुतुमुले युद्धे प्रवृत्त उपयोरपि ।
सेनयोस्तत्र सिम्हास्यसुतौ दृप्तावयुध्यताम् ॥ 307 ॥
अतिशूरासुरेन्द्राख्यौ निहतौ वीरबाहुना ।
तौ दृष्ट्वा शूरपद्मस्तु क्रुद्ध आशीविषोपमः ॥ 308 ॥
अद्रावयद्भूतसेनां वीरंश्चमूर्छयन्नव ।
ततः स्कन्दः स्वयं तेन योद्धुमभ्याययौ तदा ॥ 309 ॥

बालोऽसीति प्रहसितः रुद्रनेत्रस्फुलिङ्गवत् ।
स्वल्पोऽपि नाशयल्लोकानिति प्रत्यवदत् स्मयन् ॥ 310 ॥
प्रवृत्ते शस्त्रसंपाते भगवान् षण्मुखस्तदा ।
किरीटं शूरपद्मस्य रथमश्वांश्च वर्म च ॥ 311 ॥
धनुश्च हारकेयूराद्यच्छिनत्तादृशं च तम् ।
दृष्ट्वा भूतानि सर्वाणि चक्रुः कोलाहल मुदा ॥ 312 ॥
भूज्यमानां च सेनां स्वां दृष्ट्वा निर्विण्णमानसम् ।
शूरं याहि श्व आयाहि युद्धायेत्याह षण्मुखः ॥ 313 ॥
देवान् विष्णुमुखांश्चापि शूरपद्मवधार्थिनः ।
आश्वास्य शूरसंहारं श्वः कुर्यामित्यगाद्गृहम् ॥ 314 ॥
वीराश्च देवसेनाश्च मुक्त्वा मूर्च्छां समुत्थिताः ।
एतस्मिन्नन्तरे भूतसेनाः शूरस्य पत्तनम् ॥ 315 ॥
लुण्टयित्वाऽतिघोराख्यं द्वारपालं निहत्य च ।
उत्पाट्य गोपुरं वार्द्धौ प्राक्षिपन् मन्दरं यथा ॥ 316 ॥
तच्छ्रुत्वा भानुकोपस्तु मायां ध्यात्वा पितामहीम् ।
तया च निर्बन्धिताय दत्तं मोहास्त्रमाप्य च ॥ 317 ॥
युद्धाय प्रिस्थितो दूतं प्रैषयद्वीरबाहवे ।
सोऽपि न्यवेदयद्भानुकोपोक्तिं वीरबाहवे ॥ 318 ॥
पुनर्युद्धाय निर्याहि वीरबाहो इतीरितः ।
सोऽपि स्कन्दस्य पदयोर्नत्वाऽनुज्ञामवाप्य च ॥ 319 ॥
अन्यैश्च सहितो वीरैर्भूतसेनासमावृतः ।
गत्वा युद्धमहीं तेन साकं चिरमयुद्ध्यत ॥ 320 ॥

अस्त्रप्रत्यस्त्रसङ्ग्रामे सत्युभाभ्यां च योजिते ।
उभे पाशुपते अस्त्रे व्योम्नि युद्धा चिरं मिथः ॥ 321 ॥
ऋषिभिः प्रार्थिते लोकपीडा माभूदिति स्वयम् ।
निवृत्ते रविरप्यस्तमागच्छुरात्मजः पुनः ॥ 322 ॥
मायया मोहयित्वा तान् नववीरान् पयोनिधौ ।
प्रक्षिप्य शूरपद्मस्य निकटं प्राप्य तान्मृतान् ॥ 323 ॥
निवेद्य च परेद्युस्तं हनिष्यामि गुहं रिपुम् ।
इति निज्ञाप्य तेनापि सत्कृतः स्वगृहं ययौ ॥ 324 ॥
स्कन्दोऽपि ज्ञातवृत्तान्तः स्वीकां शक्तिं प्रयुज्य च ।
वीरान् पयोनिधौ मग्नान् प्राबोधयदुमासुतः ॥ 325 ॥
प्रबुध्य च परेष्वात्ममोहं सञ्चिन्तयत्सु च ।
वीरबाहुः क्षणादेव सर्वसैन्यसमावृतः ॥ 326 ॥
लुण्टयामास नगरं वीरमहेन्द्रमृद्धिमत् ।
पशचिमद्वारपालञ्च बहुसेनासमावृतम् ॥ 327 ॥
विनिहत्य व्याग्रवक्त्रं सहाग्नेयेन मारुतम् ।
अस्त्रं प्रयोज्य नगरीं दाहयामास कृत्स्नतः ॥ 328 ॥
दह्यमानां पुरीं दृष्ट्वा शूरपद्मः क्रुधा ज्वलन् ।
आहूय मेघांस्तैरग्निं शमयित्वाऽतिवेगतः ॥ 329 ।
वीरबाहुं स्वनगरीदाहकं तत्प्रभुं गुहम् ।
हन्तुं कृतमतिस्तूर्णमभियातुं मनोदधे ॥ 330 ॥
तदा हिरण्यनामाऽस्य पुत्रं पातालपालकः ।
ईशस्य महिमानं तत्पुत्रतच्छक्तिवैभवम् ॥ 331 ॥

महत्वं वीरबाहोश्च वर्णयित्वाऽऽशु संसदि ।
न्यषेधद्युद्धसङ्कल्पं प्रार्थयच्छरणागतिम् ॥ 332 ॥
यदा च शूरो वार्तां तां नाश्रृणोत् क्रोधमाप च ।
तदा स्वयं हिरण्योऽगाद्युद्धाय शिवसूनुना ॥ 333 ॥
प्रवृत्ते तुमूले युद्धे नीलस्तं प्रत्युयुध्यत ।
तस्मिन् पराजिते वीरबाहुः स्वयमयुध्यत ॥ 334 ॥
भग्ने रथे सारथौ च नष्टे ध्वस्तेऽखिलायुधे ।
मायाहिरण्यं युद्धाय कृत्वा पूर्वस्तिरोदधे ॥ 335 ॥
तेन साकं चिरं युद्धा वीरबाहुश्च मूर्च्छितः ।
तत्छ्रुत्वा नारदात् स्कन्दः ज्ञानास्तेणाश्चबोधयत् ॥ 336 ॥
ततो भीतो हिरण्यस्तु धारयन् मत्स्यरूपताम् ।
समुद्रसलिले मग्नो जुगोप प्राणमात्मनः ॥ 337 ॥
अथाग्निमुखनामान्यः शूरपुत्रो महाबलः ।
चन्द्राय कुपितो भानुकोपस्पर्धायुतो हि यः ॥ 338 ॥
ययौ ससैन्यस्तं हन्यां वीरबाहुं क्षणादिति ।
तं च युद्धेऽमूर्छयत्स धीरो वीरपुरन्दरः ॥ 339 ॥
ततोऽसुरो भद्रकालीं सस्मारागत्य सा पुनः ।
युद्धा चिरं वीरबाहुप्रमुखैशिच्छन्नबाहुका ॥ 340 ॥
दत्त्वा जयाशिषं वीरबाहवे विन्ध्यमाययौ ।
अथाग्निवदनो मायाबलेनाघातयत् क्रुधा ॥ 341 ॥
अष्टौ वीरांस्तदाकर्ण्य वीरबाहुर्यमं प्रति ।
स्कन्देश चीटीमनयत् तेषां जीवनहेतवे ॥ 342 ॥

यमेनागत्य ते वीराः जीविताश्च पुनः क्रुधा ।
युध्वाऽग्निमुखमाजद्नुः सद्य एव ससैनिकम् ॥ 343 ॥
शूरस्त्वग्निमुखं पुत्रं मृतं श्रुत्वाऽतिदुःखितः ।
विनिःश्वसन् नम्रवक्त्रः पुनश्चिन्तापरोऽभवत् ॥ 344 ॥
त्रिसहस्रं ततः पुत्रास्तस्य पातालवासिनः ।
सान्त्वयित्वा स्वपितरं योद्धुमभ्याययुः क्षणात् ॥ 345 ॥
तैः साकं भूतसेनाधिपतीनां च महद्रणम् ।
बभूव तुमुलं देवमुनिविस्मयमकारकम् ॥ 346 ॥
वीरबाहुश्च बाणौघैस्तच्छिरांस्यच्छिनद्यदा ।
तदा पुनः प्ररूढानि तानि भूयोऽच्छिनद्रुषा ॥ 347 ॥
असकृछिद्यमानानि यदा नान्तं गतानि च ।
दध्यौ गुहं तदा वीरबाहुः शक्तिधरं प्रभुम् ॥ 348 ॥
प्रादुर्भूय क्षणात् सोऽपि तानि ब्रह्मवरेण हि ।
छिन्नान्यपि प्ररोहन्ति छिद्यन्ते युगपद्यदि ॥ 349 ॥
अन्तं गच्छेयुरत्यन्तमित्युपादिक्षदग्निभूः ।
तथैव युगपत्तानि छित्वा वीरो मुदं ययौ ॥ 350 ॥
शूरेऽथ त्रिसहस्राणामाकर्ण्य निधनं शुचा ।
निद्ध्यायति महामेधा धर्मकोपसमाह्वयः ॥ 351 ॥
सचिवस्तं सान्त्वयित्वा स्वयं युद्धाय निर्ययौ ।
पुण्डरीकं गजश्रेष्ठमारुह्यान्यैश्य मन्त्रिभिः ॥ 352 ॥
तं वीरबाहुर्बहुभिर् बाणैर्हत्वा गजं तदा ।
निर्मदं कृतवान् सोऽपि स्तुत्वा तं स्वां दिशं गतः ॥ 353 ॥

एतत्सर्वं निशम्याथ भानुकोपोऽतिखिन्नधीः ।
माऽभूदायोधनं तावदिति तातं व्यजिज्ञापत् ॥ 354 ॥
क्रुद्धं ज्ञात्वा च पितरं पुनर्युद्धाय निर्ययौ ।
जाते च तुमुले युद्धे शस्त्रप्रत्यस्त्रवर्षिणि ॥ 355 ॥
मायायुद्धे समारब्दे विज्ञानाशास्त्रेण वारिते ।
खड्गयुद्धं प्रचक्राते तदा स्कन्दं हृदि स्मरन् ॥ 356 ॥
छित्वाऽऽदौ भानुकोपस्य हस्तं सव्यं तथेतरम् ।
शिरश्छित्वा वीरबाहुः जयं प्राप मुदान्वितः ॥ 357 ॥
ततो देवाश्च ऋषयः जहृषुः पुष्पवर्षिणः ।
स्कन्दश्च प्रणतं दोर्भ्यामालिङ्ग्यान्वग्रहीन्मुदा ॥ 358 ॥
भानुकोपवधं वीरबाहुना कृतमद्भुतम् ।
श्रृण्वन्ति ये ते विजयं सर्वत्र प्राप्नुयुर्ध्रुवम् ॥ 359 ॥

ओं जय जय स्कन्द पुराणे शङ्कर संहितायां
वीरमाहेन्द्रे काण्डे स्कन्द सप्तशत्यां
भानुगोपवध षष्टमोऽद्ध्यायस्सत्यास्सन्तु यजमानस्यकामाः ।
उमाकोमळहस्ताभ्यां संभावितललाटकम् ।
हिरण्य कुण्डलं वन्दे कुमारं पुष्करसृजम् ॥
ओं नं सौं श्रीम् साङ्गाय सायुधाय सशक्तिकाय
सपरिवाराय सवाहनाय एकोनशीति
मन्त्रात्मकाय शिखिवाहन मूर्तये तांबूल
कुङ्कुमाक्षत पुष्प सघृत इक्षुखण्ड
महाहुतिं समर्पयामि नमस्वाहा ।

अनेन दिव्यमङ्गळ होमेन सुरवरनुत
दर्शितात्मीय दिव्यस्वरूपामास्तोमसंपूज्य
भुजबल निर्जितानेन गीर्वाण भीत्वान्त
मार्ताण्डषड्वक्त्र गौरीय फलोक्षित सञ्जात तेजस्

संभूत श्रीशिखिवाहन प्रीयताम्
जे श्री शिखिवाहन मूर्ते जय जय
जे वीरबाहुसोदर जय जय
जे असुरमर्दन जय जय
जे सकलकार्य जय प्रदे जय जय
नमः पार्वतीपतये हरहर महादेव ॥

==========

8 सिंहमुखवध सप्तमोऽद्ध्यायः

ओं सां स्कन्दासनाय नमः
ओं सां स्कन्दमूर्तये नमः

षड्वक्त्रम् शिखिवाहनं त्रिनयनं रक्तांबरालङ्कृतम् ।
शक्तिं चर्म च खड्ग शूल विशिखाभीतिं धनुश्चक्रकम् ॥
पाशं कुक्कुटमङ्कुशञ्च वरदं दोर्भिदधानं तथा ।
ध्यायेदीप्सित सिद्धितं शशिधरः स्कन्दं सुराराधितम् ॥
ओं सां स्कन्दाय नमः

भानुकोप हतं श्रृत्वा शूरपद्मासुरो भृशम् ।
विल्लाप चिरं तत्र पद्मकोमलया सह ॥ 360 ॥
विष्णुशक्रमुखा देवा विहरेयुरितः सुखम् ।
इत्यादि प्रलपंस्तस्य गुणान् वीर्यकृतान्बहून् ॥ 361 ॥
ततः कोपेन महता समाहूय निजानुजम्
सिम्हवक्त्रं प्रैषयच्च हन्तुं पुत्रहणं रणे ॥ 362 ॥
सोऽपि शम्भुकुमारस्य प्रभावं बहुधा तदा ।
वर्णयित्वाऽन्ततः शूरनिदेशाद्योद्धुमाययौ ॥ 363 ॥
प्रवृत्ते तुमुले युद्धे भूतदैत्येशसेनयोः ।
सिह्नाभिधानो भूतेशः सिम्हास्यं प्रत्ययुध्यत ॥ 364 ॥
अस्त्रप्रत्यस्त्र वर्षेण दारुणं युध्यतोर्द्वयोः ।
तनुजाः सिम्हवक्त्रस्य सामायाताः क्रुधा रणम् ॥ 365 ॥

कनकेऽग्निमुखेचापि युद्धा श्रममवाप्तयोः ।
खड्गेन वीरबाहुस्तान् चिच्छेद युगपत्क्रुधा ॥ 366 ॥
ततः खिन्नमनाः सिम्हमुखः क्रोधमवाप्य च ।
मोहास्त्रेण निरास्थत्तान् वीरबाहुमुखान् गिरौ ॥ 367 ॥
उदयेऽथ गुहः कुत्रेत्यान्विष्यन् प्राप वेगतः ।
हेमकूटं षण्मुखश्च मारुतेन निवेदितः ॥ 368 ॥
अवरुह्यासनातसैह्यात् ब्रह्मविष्णुपुरस्कृतः ।
ऋषिभिः स्तूयमानश्च वन्दिभिर्मागधैरपि ॥ 369 ॥
चन्द्रसूर्यधृतच्छत्रः वीज्यमानो मरुत्वता ।
शङ्खदुन्दुभिनिर्घोषैः प्रययौ रथमास्थितः ॥ 370 ॥
ततः प्रबवृत्ते युद्धं तुमुलं रोमहर्षणम् ।
जगद्भयकरं घोरं सिम्हवक्त्रषडास्ययोः ॥ 371 ॥
पाशमोचकसंज्ञास्त्रं प्रयुज्य प्रथमं गुहः ।
उदयाद्रिगतान् वीरबाह्वादीनानयत्क्षणात् ॥ 372 ॥
सिम्हवक्त्रं क्रुधा भूतसेनानिगरणोद्यतम् ।
दृष्ट्वा तत्करसाहस्रं चिच्छेद भगवान् गुहः ॥ 373 ॥
प्ररूढेषु पुनस्तेषु मूर्ध्निश्चिच्छेद सायकैः ।
ते चारोहन् पुनः, स्कन्दः पुनश्चिच्छेद तानपि ॥ 374 ॥
ततोऽस्य वरमाहात्म्यं विदित्वा पार्वतीसुतः ।
मुखमेकं भुजौ द्वौ च शेषयित्वान्यदाच्छिनत् ॥ 375 ॥
कूर्माङ्गानीव तान्याशु बहिर्निःसरणं प्रति ।
प्रवृत्तानि समालोक्य हुङ्कारेण न्यवारयत् ॥ 376 ॥

अथोद्यथं दण्डहस्तं योद्धुं सिम्हमुखीं गुहः ।
कुलिशेन विदार्याशु प्राणैस्तं च व्ययूयुजत् ॥ 377 ॥
कुलिशेन रिपुं हत्वा गङ्गाम्भसि निमज्ज्य च ॥
पुनः प्रपेदे स्कन्दस्य हस्तं देवाश्च तत्क्षणात् ॥ 378 ॥
ऋषिभिः सह सेनान्यं तुष्टुवुः पुष्पवृष्टिभिः ।
ववर्षश्च जयारावैरभ्यनन्दंश्च शाङ्करीम् ॥ 379 ॥
निधनं सिम्हवक्त्रस्य गुहेन कृतमद्भुतम् ।
ये श्रृण्वन्ति जयस्तेषामीप्सितार्थञ्च सिद्धयति ॥ 380 ॥

ओं जय जय स्कन्दपुराणे शङ्करसंहितायां
युद्धकाण्डे स्कन्दसप्तशत्यां सिम्हमुख वध
सप्तमोद्ध्यायस्सत्यास्सन्तु यजमानस्य कामाः ।
उमाकोमळहस्ताभ्यां संभावितललाटकम्
हिरण्यकुण्डलं वन्दे कुमारं पुष्करसृजम् ॥
ओं सां सां गाय सायुधाय सशक्तिकाय
सपरिवाराय सवाहनाय एकविंशति मन्त्रात्मकाय
स्कन्द मूर्तये तांबूल कुङ्कुमाक्षत
पुष्प सघृत इक्षुखण्ड माहाहुतिं समर्पयामि नमस्वाहा ।
अनेन दिव्यमङ्गळ होमेन शूलचक्र शरचाप
खड्गखेटकशङ्ख पाशवज्र शक्तिवरदामभय
द्वादशभूजालं कृत अकुण्डकण्ठध्वनि गंभीर
महारंभ सिम्हमुखासुरसैन्य विषाद
पेषणधुरिणभीषण निपुण प्रभाव

निजवैभव स्कन्दमूर्तिःप्रीयताम्
जे श्री स्कन्दमूर्ते जय जय
जे वीरबाहुसोदर जय जय
जे सिम्हमुखासुरहन्त्रे जय
जे सकलकार्य जय प्रदे जय जय
नमः पार्वतीपतये हरहर महादेव ॥

==========

9 शूरसंहार अष्टमोऽद्ध्यायः

ओं सां शूरसंहारमूर्त्यासनाय नमः
ओं सां शूं संहारमूर्ति मूर्तये नमः

रसमुखकरभानुं रक्त वर्णम् किरीटं
धनुवरकुलिशखेटं पद्मपाशस्य वामे ।
शरभय शक्ति खड्गं अङ्कुशं चक्र हस्तं
सुरवरमुनिसैन्यं शूर संहारमूर्तिम् ॥
ओं शिं श्रीं श्रौं शूरसंहारमूर्तये नमः

श्रृत्वा भ्रातृवधं वीरः शूरपद्मोऽपतद्भुवि ।
विललाप चिरं दुःखात्ततः संज्ञामवाप्य च ॥ 381 ॥
क्रोधेन महताऽऽविष्टः दैत्यानण्डान्तरस्थितान् ।
सद्य एवानयामास ते च दृप्ता महाबलाः ॥ 382 ॥
सिम्हवक्त्राधिकस्थूलदेहा योद्धुं समागताः ।
तांश्च दृष्ट्वा भृशं भीता देवा इन्द्रादयो गुहम् ॥ 383 ॥
व्यजिज्ञपन् प्रभो शूरपद्मं जहि सहानुगम् ।
रक्षस्मानिति सोऽपि स च स्मयंस्तेभ्योऽभयं ददौ ॥ 384 ॥
ततः प्रवृत्ते तुमुले युद्धे स्कन्दाभिमन्त्रितः ।
एकोऽपि बाणः शतधा भूत्वा दैत्यानहन् क्षणात् ॥ 385 ॥
ततस्त्वन्याण्डगान् दैत्यानाहूयासुरनायकः ।
योद्धुं प्रवृत्तस्तांश्चापि क्षणेनैवावधीद्गुहः ॥ 386 ॥

कृत्वैवं बहुकृत्वश्च क्रोधाविष्टो गुहस्तदा ।
पिदधेऽण्डान्तरद्वारं बाणैस्तच्चासुरेश्वरः ॥ 387 ॥
ज्ञात्वा स्वयं ययौ योद्धुं वीरवादान् वदन् बहुन् ।
षण्मुखश्च वृथा वादो माभूदिति समादधत् ॥ 388 ॥
योद्धुमारभतात्यन्तं लोकविस्मयकारकम् ।
देवाश्च मुनयश्चैव शशंसुर्विजयं तदा ॥ 389 ॥
अस्त्रप्रत्यस्त्रवर्षेण प्रवृत्ते तुमुले रणे ।
ध्वजं चिच्छेद देवस्य शूरपद्मः शरैः क्रुधा ॥ 390 ॥
अग्निस्तु कुक्कुटो भूत्वा ध्वजेतिष्ठत्सुरेच्छया ।
गुहोऽपि शूरपद्मस्य ध्वजचापं तथाऽच्छिनत् ॥ 391 ॥
दैत्यांश्च कोटिसङ्ख्याकान् जघान क्षणमात्रतः ।
ततः शूरो नभस्थःसन् युयुधे मायया खलः ॥ 392 ॥
स्वामी च विज्ञानास्त्रेण मायां नाशमनीनयन् ।
अटन्नण्डान्तरं शूरः द्वीपान्तरमवाप च ॥ 393 ॥
गुहोऽपितत्र तत्रैव प्राहरतं बलोद्धतम् ।
तदानीं विबुधान् भीतान् पर्यसान्त्वयदच्युतः ॥ 394 ॥
क्षणात्तु वीरमाहेन्द्रपर्यन्तेऽयुध्यतां तदा ।
शूरपद्मस्य सैन्यं च रथस्वाम्श्च सायकैः ॥ 395 ॥
चिच्छेद भगवान् स्कन्दो देवाः सर्वे मुदं ययुः ।
तुष्टुवुश्च गुहं भक्तिनम्रा विष्णुवादयः समम् ॥ 396 ॥
जय गौरीसुत, स्वामिन्, तारकक्रौञ्चदारण, ।
कारागारविनिक्षिप्तचतुर्मुख, शिवात्मज ॥ 397 ॥

गाङ्गेय, कार्तिकेयाग्निगर्भ, लोकार्तिनाशन ।
शरकाननसञ्जात, सुब्रह्मण्य, जयेति च ॥ 398 ॥
शूरस्त्वथ स्वकं सैन्यं भस्मीभूतं विलोकयन् ।
मायां सस्मार जननीं सापि चागत्य तद्धितम् ॥ 399 ॥
पृष्ट्वा सैन्यं जीवयितुं सुधाद्यानयनाय तम् ।
प्रबोध्याऽगान्निजं स्थानं शूरपद्मोस्ततो मुदा ॥ 400 ॥
इन्द्रलोकस्थं शीघ्रं प्रषयित्वा सुधागिरिम् ।
आनाय्य तेन सिम्हास्यभानुकोपमुखासुरान् ॥ 401 ॥
अजीवयत्तदा देवाः विषण्णास्तानुमासुतः ।
सान्त्वयित्वाऽऽसुरीं सेनामवधीत् क्षणमात्रतः ॥ 402 ॥
मुक्त्वा पाशुपतास्त्रं दृष्ट्वा शूरस्ततस्ततः ।
भूमिः, मेघः, समुद्रश्च, वह्निः, वात्या, महीधरः ॥ 403 ॥
इत्यादि रूपं स्वीचक्रे तत्तत्प्रत्यहरद्रुहः ।
स्वकीयं विश्वरुपं च तस्मै दर्शयति स्म सः ॥ 404 ॥
सर्वतः पाणिपादं च सर्वतोऽक्षिशिरोमुखम् ।
सर्वतः श्रुतिमल्लोकं सर्वमावृत्य भाति यत् ॥ 405 ॥
स दृष्ट्वा विश्वरूपं तदतिविस्मितमानसः ।
तद्भुक्तत्वं यथा चैच्छत् तदा तदकुचद्विभुः ॥ 406 ॥
ततश्भूतमहीरुद्ध्वं स्वीकृत्यातिभयानकम् ।
त्रीन्लोकान् व्याप्य तिष्ठन्तं षण्मुखः प्रेक्ष्य विस्मितः ॥ 407 ॥
प्राहिणोच्च निजां शक्तिं साऽपि द्वेधा विदार्य तम् ।
प्रागाद्भगवतो हस्तं हाहाकारस्तदाह्यभूत् ॥ 408 ॥

एकःकुक्कुटरूपेण शिखिरूपेण चेतरः ।
भूत्वा स्कन्दस्य केतुत्वं वाहनत्वं च भेजतुः ॥ 409 ॥
देवाश्च तुष्टुपुः सर्वे मोदमाना गुहं तदा ।
शूरपत्नी तु तच्छ्रुत्वा नाम्ना या पद्मकोमला ॥ 410 ॥
विवेशाग्निं हिरण्यश्च दुःखितः शुक्रवाक्यतः ।
और्ध्वदेहिकर्माणि पितुःकृत्वाऽचरत्तपः ॥ 411 ॥
षण्मुखश्च सुरैः सार्धं हेमकूटपुरं ययौ ।
इति शूरस्य संहारं भक्त्या श्रृण्वन्ति ये नराः ॥ 412 ॥
तेषां शत्रुजयः स्वार्थसिद्धिः सर्वाश्च संपदः ।
रामोऽपि शूरसंहारं श्रुत्वाऽगस्त्यमुखात्पुरा ॥ 413 ॥
रावणं समरे हत्वा सीतां प्रत्यानयत्पुरीम् ।
कथैवं युद्धकाण्डीया कथिता मुनिपुङ्गवाः ॥ 414 ॥
श्रृण्वतां शत्रुचोराग्निविषभीतिविनाशिनि ।
बहवश्च कथामेतां श्रुत्वाऽरीनजयन् पुरा ॥ 415 ॥

ओं जय जय स्कन्दपुराणे शङ्करसंहितायां
युद्धकाण्डे स्कन्दसप्तशत्यां शूरसंहार
अष्टमोद्ध्यायस्सत्यास्सन्तु यजमानस्यकामाः
उमाकोमळहस्ताभ्यां संभावितललाटकम् ।
हिरण्यकुण्डलं वन्दे कुमारं पुष्करसृजम् ॥
ओं सां साङ्गाय सायुधाय सशक्तिकाय
सपरिवाराय सवाहनाय पञ्चत्रिंशत्
मन्त्रात्मकाय स्कन्द मूर्तये तांबूल

कुङ्कुमाक्षतपुष्प सघृतदाडिमीफल महाहुतिं समर्पयामि नमस्वाहा ।
अनेनदिव्य मङ्गळ होमेन
निखिलदेवऋषिमुनिवर हृदयध्यानविमल
जलावगाहन हेलातरळ रुचिरनयन भक्तार्ति
निकृन्तन प्रशस्तकीर्तिकलित शूरसंहारमूर्तिः प्रीयताम्
जे श्री शूरसंहारमूर्ते जय जय
जे भक्तरक्षण जय जय
जे कुक्कुटध्वज जय जय
जे सकलकार्य जय प्रदे जय जय
नमःपार्वतीपतये हर हर महादेव ॥

==========

10 श्री देवसेना विवाह नवमोऽद्ध्यायः

ओं देवसेनान्यासनाय नमः
ओं देवसेनानी मूर्तये नमः

अभयमसिरथां गश्चाङ्कुशं शक्तिशूलं वरदकुलिशपाशं पद्मदण्डौगदाञ्च ।
दधतमुभय पक्षद्वादशादामहस्तैः द्वादशकमलनेत्रं देवसेनानिमीडे ॥
ओं श्रीं सौं ह्रीं देवसेनामूर्तये नमः ।

ततो गुहो जयन्तादीन् विबुधान् वीरबाहुना ।
मोचयित्वा स्तुतः सर्वेहेमकूटपुरे स्थितः ॥ 416 ॥
आदिश्य सागरं शूरनगरीं प्लावयेति च ।
श्रीसन्धिनगरं प्राप ब्रह्मविष्णवादिपूजितः ॥ 417 ॥
तत्रोषित्वा निशां प्रातः प्रतिष्टाप्य शिवं स्वयम् ।
पूजयित्वा विधानेन प्रतस्थे परपर्वतम् ॥ 418 ॥
तत्रादिश्य शिवज्ञानं पराशरभुवां स्वयम् ।
इन्द्रेण प्रार्थितः स्वीयकन्यापाणिग्रहं प्रति ॥ 419 ॥
अङ्गीकृत्य च तत्रैव कारयामास पत्तनम् ।
निर्ममे विश्वकर्मा च पुरप्रासादगोपुरम् ॥ 420 ॥
मेरोर्गुहात आनीय पुत्रीं शच्या समं वृषा ।
ब्रह्माविष्णू पुरस्कृत्य कृत्वा वैवाहिकोचितम् ॥ 421 ॥
जामातरं मयूराधिरूडं तत्पुरवीथिषु ।
प्रदक्षिणं कारयित्वा स्वगेहे द्वारि मण्टपे ॥ 422 ॥

अवतार्य पुरन्ध्रीभिः कारयित्वाऽष्टमङ्गलम् ।
डोलाधिरोहणं मालाव्यत्ययं च विशेषतः ॥ 423 ॥
कारयित्वा शुभे मञ्चे उपवेश्य शचीपतिः ।
धारापूर्वमदात्कन्यां सुब्रह्मण्याय शोभनम् ॥ 424 ॥
पार्वतीपरमेशौ च तस्मिन्नेव क्षणे मुदा ।
तत्रागत्य सुतं प्रीत्या प्रतिनन्द्य स्नुषामपि ॥ 425 ॥
ब्रह्मादिभिः स्तूयमानौ कैलासं ययतुर्गिरिम् ।
गुहोऽपि लाजहोमदीन् कृत्वा सर्वान् यथाविधि ॥ 426 ॥
प्रवेशहोमे भार्यायै दर्शयित्वा ध्रुवं स्वयम् ।
अरुन्धतीञ्च चत्वारि दिनान्यौपासनं व्यधात् ॥ 427 ॥
निर्वर्त्यं शेषहोमं च गुहः प्राप्यामरावतीम् ।
दग्धां तां नूतनां त्वष्ट्रा कारयित्वा शतक्रतुम् ॥ 428 ॥
सिम्हासने स्थापयित्वा साकं शच्या सुतेन च ।
पट्टाभिषेचनं तस्य कारयामास वेधसा ॥ 429 ॥
मयूरमधिरुह्याथ प्राप्य कैलासपर्वतम् ।
पितरौ प्रणिपत्याभ्यामाशीर्भिरभिनन्दितः ॥ 430 ॥
देवसेनासमेतः सन् गत्वा स्कन्दगिरिं प्रति ।
सुखं न्यवात्यसील्लोकानां योगक्षेमविधायकः ॥ 431 ॥
विवाहमिथ्यं स्कन्दस्य कल्याणं देवसेनया ।
ये श्रृण्वन्ति नरास्ते स्युः पुत्रपौत्रादिसंयुताः ॥ 432 ॥

ओं जय जय स्कन्दपुराणे शङ्करसंहितायां देवकण्डे स्कन्दसप्तशत्याम्
देवसेना विवाह नवमोऽद्ध्यायस्सत्यास्सन्तु यजमानस्यकामाः ।
उमाकोमळहस्ताभ्यां संभावितललाटकम् ।
हिरण्यकुण्डलं वन्दे कुमारं पुष्करसृजम् ॥
ओं सां सां गाय सायुधाय सशक्तिकाय
सपरिवाराय सवाहनाय सप्तदश मन्त्रात्मकाय
श्री देवसेनामूर्तये तांबूल कुङ्कुमाक्षत
पुष्प सघृत कदळीफल महाहुतिं समर्पयामि नमस्वाहा ॥
अनेन दिव्यमङ्गळ होमेन भगवान्
अखण्ड जगदण्ड पुण्डरीक विकसन कलसुरासुर
मितरापेक्षित सुधावितरण्य मयसमादित
निखिलजन हृदय रञ्जकसकलप्रपञ्च
प्रत्यूहरं भामेनकादि तिलोत्तमा ऊर्वशीमुख्य
सुरयुवतीनां करताळनाद समय समेदित
नटनपुरतर कुञ्चिकुञ्चिक चरण
श्री देवसेनापति प्रीयताम्
जे श्री देवसेना मूर्ते जय जय
जे कलयाणप्रदायक जय जय
जे इन्द्राणीमाङ्गळ्यरक्षक जय जय
जे सकलकार्य जयप्रदे जय जय
नमःपार्वतीपतये हर हर महादेव

==========

11 श्री वल्लीविवाह दशमोऽद्ध्यायः

ओं वल्लीकल्याणसुन्दरमूर्तासनाय नमः
ओं वल्लीकल्याणसुन्दरमूर्तये नमः

हस्ताद्वयं द्वेऽक्षमालां अभयमपिधृतं कुण्डिकाश्रोणिबद्धं
सव्येवामेनिषण्णं स्रुवधृतविधिना हूयमानेन युक्तं ।
सर्वालङ्कारयुक्तं जलकलशधृतं विष्णुणाचारुणाभं
वल्लीकल्याणमूर्तिं सकलसुरगणैः स्तूयमानं प्रपद्ये ॥
ओं वं सौं ह्रीं वल्लीकल्याणसुन्दरमूर्तये नमः

अथ सूतः पुनः पृष्टः नैमिशीयैस्तपोधनैः ।
तिष्ठन् स्कन्दगिरौ स्कन्दः किमकार्षिद्वदेति च ॥ 433 ॥
सोऽपि प्रमोदभरितमानसः पार्वतीसुतः ।
व्यहवल्लवल्लीं येन वैभवेनाह तां कथाम् ॥ 434 ॥
काञ्चीपुरीपरिसरे लवलीपर्वतो महान् ।
अस्ति तन्निकटे कश्चित्पट्टणः शबरेशितुः ॥ 435 ॥
व्याधराट् सोऽनपत्यस्तु पूजयन् षण्मुखं प्रभुम् ।
वृतोपवासनियमैः पर्यतोषयदन्वहम् ॥ 436 ॥
तस्याद्रेनिर्कटे कश्चिच्छिवयोगी तपोचरत् ।
यः कण्वशापतो विष्णुर्मर्त्यभावमुपागतः ॥ 437 ॥
तत्समीपं गता लक्ष्मीर्बिभ्रती हरिणीतनुम् ।
तां दृष्ट्वा मोहितो विप्रः तया साकमरीरमत् ॥ 438 ॥

ततः सागर्भिणी भूत्वा सुषुवे कन्यकां शुभाम् ।
विजातीयां सुतां दृष्ट्वा पलायत मृगोऽन्यतः ॥ 439 ॥
विजने रुदतीं कन्यां वीक्ष्य व्याधपतिर्वने ।
आदाय दोर्भ्यामाघ्राय मूर्ध्नि भार्याकरे ददौ ॥ 440 ॥
साऽपि तां पोषयामास निधिं लब्ध्वेव निर्धनः ।
लवलीमूलजातत्वाद्वल्लीत्याख्यां गता च सा ॥ 441 ॥
पुपोष चन्द्रलेखेव कलावृद्धिं दिने दिने ।
वयसि द्वादशे प्राप्ते व्याधराजो न्ययोजयत् ॥ 442 ॥
प्रियङ्गुपालनार्थं तां सखीभिः सह कानने ।
भगवान् षण्मुखश्चापि गत्वा श्रीपूर्णपर्वतम् ॥ 443 ॥
तामुद्वोढुमना आसीन्नारदोऽप्याययौ तदा ।
तेनावेदितवृतान्तो लवलीनिकटं गुहः ॥ 444 ॥
गत्वा तया समवदत् व्याधेशश्चाययौ तदा ।
झटित्यसनवृक्षोऽयमासिद्व्याधा विलोक्य तम् ॥ 445 ॥
छेत्तुमारेभिरे व्याधराजस्त्वाहातिशीतलः ।
एष वृक्षो लवल्या मे वर्ततां तापहारकः ॥ 446 ॥
इत्युक्त्वा गतवत्स्वेषु पुनः स्कन्दोऽतिसुन्दरम् ।
तरुणं वेषमास्थाय लवलीसङ्गकामुकः ॥ 447 ॥
तया साकं समलपत् तदाऽऽगाद्व्याधराट् पुनः ।
गुहोऽपि जरठो भूत्वा दण्डि पलितमूर्धजः ॥ 448 ॥
रुद्राक्षविलसद्गात्रः प्रादाद्व्याधाम भस्म च ।
व्याधस्तुष्टमना वल्ल्या रक्षार्थं तं तदन्तिके ॥ 449 ॥

अवस्थाप्य गतः स्वामी क्षुधं तस्यै न्यवेदयत् ।
साऽपि प्रैयङ्गवं पिष्टं मधु पक्वफलानि च ॥ 450 ॥
अदात् पिपासुना तेन जले पृष्टे जलाशयम् ।
अदर्शयदशक्तेन प्रार्थिता च निनाय तम् ॥ 451 ॥
पीत्वा तत्रोदकं वृद्धः तदीयमधरामृतम् ।
चकमे सा प्रत्यषेधत् तदा हेरंबमस्मरत् ॥ 452 ॥
सोऽपि द्विपो महान् भूत्वा लवल्याः पदवीं श्रितः ।
सा च भीता समाश्लिष्यद्वृद्धं सोऽपि निजां तनुम् ॥ 453 ॥
गृहीत्वा रमयामास तां गन्धर्वविवाहतः ।
गणेशोऽन्तर्हिते तावप्याश्रमं जग्मतुर्मुदा ॥ 454 ॥
व्याधाश्च ज्ञातवृतान्ताः क्रुधा योद्धुं समागताः ।
गुहोऽपि कुक्कुटं स्मृत्वा तेन तान् समघातयत् ॥ 455 ॥
लवल्या प्रार्थिताश्चाथ गुहस्तानुदजीवयत् ।
अथ व्याधपतिः स्कन्दमुद्वोढुं विधिना सुताम् ॥ 456 ॥
प्रार्थयामास देवोऽपि पार्वतीपरमेश्वरौ ।
स्मृत्वा देवान्मुनीद्रांश्च समस्तैर्विभवैः सह ॥ 457 ॥
शुभे मुहुर्ते व्याधेन विष्णवंशेन श्रियासह ।
धारापूर्वं प्रदतां तामुदुवाह यथोचितम् ॥ 458 ॥
माङ्गल्यतन्तुनानेन मम जीवन हेतुना ।
कण्ठे बध्नामि सुभगे लवलीति मनुं जपन् ॥ 459 ॥
कण्ठे बबन्ध माङ्गल्यसूत्रं तस्यास्तदा विधिः ।
कारयित्वा सप्तवदीं लाजहोमाद्यकारयत् ॥ 460 ॥

दिव्यदुन्दुभयो नेटुः पुष्पवृष्टिर्महत्यभूत् ।
ऋग्यजुः साममन्त्रैश्च ऋषयः प्रोचुराशिषः ॥ 461 ॥
जगत्प्रमुदितं सर्व स्कन्दस्तु स्कन्दपर्वतम् ।
गत्वा द्वाभ्यां च कान्ताभ्यां सह रेभे मुदान्दितः ॥ 462 ॥
इदीतं लवलीदेव्याः विवाह चरितं शुभम् ।
ये श्रृण्वन्ति नरास्तेषां भूयासुरस्सर्वसंपदः ॥ 463 ॥

ओं जय जय स्कन्दपुराणे शङ्कर संहितायां
देवकाण्डे स्कन्दसप्तशत्यां वल्लीविवाह
दशमोद्ध्यायस्सत्यास्सन्तु यजमानस्यकामाः ।
उमाकोमळहस्ताभ्यां संभावित ललाटकम् ।
हिरण्यकुण्डलं वन्दे कुमारं पुष्करसृजम् ।
ओं सां सां गाय सायुधाय सशक्तिकाय
सपरिवाराय सवाहनाय एकत्रिंशत्
मन्त्रात्मकाय श्रीवल्लीकल्याणसुन्दर मूर्तये
तांबूल कुङ्कुमाक्षत पुष्प सघृत
कदळीफल महाहुतिं समर्पयामि नमस्वाहा ।

अनेन दिव्यमङ्गळ होमेन भगवान्
कदळीक्रमुक वितानध्वज पताकतोरण नानाविध
दीपमाल्य चन्दनालं कृतहारकेयूर रत्न
कुण्डलाभरणविचित्रवस्त्र अनेन नानाविध
मालालङ्कृत इण्डादिभिः पुष्प मालादिरलङ्कृत

श्री वल्ली कल्याण सुन्दर प्रीयताम्
जे श्री वल्लीकान्तस्मरणं जय जय
जे भक्तपरिपालना जय जय
जे कल्याणसुन्दरा जय जय
जे सकलकार्यजय प्रदे जय जय
नमः पार्वतीपतये हरहर महादेव ॥

==========

12 श्री त्यागराजमहिंन एकादशोऽद्ध्यायः

ओं हां हौं त्यागराजासनाय नमः
ओं हां हौं त्यागराजमूर्तये नमः

दक्षालंबितवामनिद्रितपदं कृष्णं मृगंश्चाभयं
टं काश्चै दधतं परञ्च कटकं बिभ्राणकं वामके ।
वामेलंबितनिद्रितान्यपतयादेव्यायुतं मध्यतः ।
स्कन्देनाब्जकरञ्चयेन सहितं सोमागुहेशं भजे ॥
ओं हां हौं त्यागराजाय नमः

लवलीं देवसेनां च पर्यणैषीद्यदा गुहः ।
मुचुकुन्दश्च राजार्षिरासीत्सन्निहितस्तदा ॥ 464 ॥
इति तस्य प्रसङ्गेन ऋषय शौनकादयः ।
सूतं पप्रच्छुरेतस्य वृतान्तं भक्तिभाविताः ॥ 465 ॥
सोऽपि नत्वा गुरुं सूतः सम्प्रहृष्टतनूरुहः ।
मुचुकुन्दस्य वृतान्तं सर्वं वक्तुं प्रचक्रमे ॥ 466 ॥
पुरा कदाचित्कैलासे पार्वत्यै परमेश्वरः ।
कथा उपदिशन्नास्त तदाबिल्वोपरिस्थितः ॥ 467 ॥
वानरो बिल्वपत्राणि व्याकिरच्चङ्करोपरि ।
तं दृष्ट्वा शङ्करस्तस्मै व्यतरच्चक्रवर्तिताम् ॥ 468 ॥
पश्चाद्गणपतित्वं च तथैव स रवेःकुले ।
संभूय देवराजस्य साह्यं कृत्वा सहस्रशः ॥ 469 ॥

तेन प्रत्युपकारार्थं प्रार्थितस्तेन पूजितम् ।
देवं वव्रे सतु प्राह विष्णोःस इति सोऽप्यथ ॥ 470 ॥
विष्णुं गत्वा तदीयां च लब्ध्वाऽनुज्ञां पुनर्दिवम् ।
शक्रम् गत्वा प्रार्थयत सतु वञ्चयितुं नृपम् ॥ 471 ।
मूर्तीः पञ्चविनिर्माय तेष्वेका गृह्यतामिति ।
अवोचन्मुचुकुन्दस्तु सोमास्कन्दस्य पूर्णया ॥ 472 ॥
कृपया प्राप्य सत्यां तां मूर्तिं तां कमलालये ।
प्रतिष्ठाप्य विशेषेण पूजयामांस भक्तितः ॥ 473 ॥
सैव त्यागेश इति खल्वघुना पूज्यते जनैः ।
सकृद्दर्शनमात्रेण मुक्तिदा विष्णुपूजिता ॥ 474 ॥
पुरा विष्णुर्विनाशक्तिं शिवं संपूज्य तद्वशावत् ।
पुत्रं दग्धं विदित्वाऽथ तद्दोषविनिवृत्तये ॥ 475 ॥
सोमास्कन्दं स्वहृदये विनिवेश्य स्वपन् शनैः ।
स्वीकीयोच्छ्वासनिःश्वासैरान्दोलयति तं सदा ॥ 476 ॥
कदाचिज्जिष्णवेतां हि दत्वा दभ्रसभां गतः ।
शिश्येतं तं च महेन्द्रोऽपि चिरं संपुज्य भूभृते ॥ 477 ॥
मुचुकुन्दाय विष्णवाज्ञामवलम्व्यददाविति ।
स एष भगवद्भक्तः शिवपार्षदतां गतः ॥ 478 ॥
सन्निदध्यौ विवाहोऽपि षण्मुखस्येत्यवर्णयत् ।
देवकाण्डकथासेयं श्रृण्वतां मङ्गलप्रदा ॥ 479 ॥

ओं जय जय स्कन्द पुराणे शङ्करसंहितायां
देवकाण्डे स्कन्दसप्तशत्यां श्रीत्यागराज
महिंन एकादशोद्ध्यायस्सत्यास्सन्तु
यजमानस्यकामाः ।
उमाकोमळहस्ताभ्यां संभावित ललाटकम् ।
हिरण्यकुण्डलं वन्दे कुमारं पुष्करसृजम् ।
ओं सां साङ्गाय सायुधाय सशक्तिकाय
सपरिवाराय सवाहनाय षोडश मन्त्रात्मकाय
श्री त्यागराजमूर्तये तांबूल कुङ्कुमाक्षत
पुष्प सघृत बिल्व फल महाहुतिं समर्पयामि नमस्वाहा ।
अनेन दिव्यमङ्गळ होमेन भगवान् शरदभ्र
शुभ्र पुरन्धर बृन्धारक बृन्धवन्दित
जटामकुट कोटि तट फटित किशोर चन्द्र
चन्द्रिका समुल्मिलितशोकसन्ताप समनन्त भुवन
सन्तान श्री त्यागराज प्रीयताम्
जे श्री त्यागराज मूर्ते जय जय
जे सोमास्कन्देश्वरा जय जय
जे राजाधिराजा जय जय
जे सकलकार्य जय प्रदे जय जय
नमः पार्वतीपतये हर हर महादेव ॥

==========

13 दक्षचरित द्वादशोद्ध्यायः

ओं हां हौं ह्रीं पार्वतीशासनाय नमः
ओं हां हौं ह्रीं पार्वतीशमूर्तये नमः

शान्तं पद्मासनस्तं शशिधरमकुटं पञ्चवक्त्रं त्रिणेत्रम्
शूलं वज्रञ्च खड्गं परशुमभयतं सव्यभागेवहन्तम् ॥
नागं पाशञ्च घण्टां प्रळयहुतवहं चाङ्कुशं वामभागे ।
नानालङ्कार युक्तं स्फटिकमणि निभं पार्वतीशं नमामि ॥
ओं हां हौं ह्रीं पार्वतीशाय नमः

अथ सूतः पुनः पृष्टः मुनिभिः शौनकादिभिः ।
दक्षस्य चरितं वक्तुं सर्वमारभताऽऽदितः ॥ 480 ॥
सत्यलोके पुरा ब्रह्मा पुत्रैर्दशभीरन्वितः ।
तत्स्थौ तदा सुतोज्येष्ठः दक्षः प्रपच्छ पद्मजम् ॥ 481 ॥
त्रिमूर्तिषूत्तमः कोवेत्यथ ब्रह्मा जगादतम् ।
शिव एवोत्तम इति सप्रमाणं सयुक्तिकम् ॥ 482 ॥
तथाकर्ण्याऽथ दक्षोऽपि संप्राप्तोमानसं सरः ।
ततीरे तप आतिष्ठत् शिवे विन्यस्तमानसः ॥ 483 ॥
बहुवर्षेष्वतीतेषु प्रसन्नाद्वृषभवाहनात् ।
पुत्रान् बहुश्च दुहितृः शिवश्वशुरतामपि ॥ 484 ॥
लेभेऽथ वेदवल्याख्यां मुनिपुत्रींमुदृह्यच ।
तस्यां सहस्रसङ्ख्याकान् तनयानप्यजीजनत् ॥ 485 ॥

तान् स्वसृष्टि सहायार्थं प्राहिणोत्तपसे तदा ।
नारदस्तत्वमुद्बोध्य तान्न्यवारयदीहितात् ॥ 486 ॥
पुनः सहस्रमुत्पाद्य तेष्वप्येवं गतेषु च ।
मुनिभ्यो दुहितृर्दत्वा तद्वारा जगतो विधिः ॥ 487 ॥
सृष्टिमिच्छन् तथा चक्रे कन्यकाः सप्तविंशतिम् ।
चन्द्रायप्रददौ तास्तं कृत्तिकामात्ररागिणम् ॥ 488 ॥
पित्रे निवेदयामासुः सोपि तं क्षयमेत्विति ।
शशापाथ शशी शम्भूमारराध स्वमूर्धनि ॥ 489 ॥
अबिभ्रत् तं शिवस्तत्तु श्रृत्वा दक्षः स्वहेलनम् ।
मन्यमानः द्विषन् शंभुं निन्दितुं च प्रचक्रमे ॥ 490 ॥
दक्षाय वरदानाच्च जामाता भवितुं शिवः ।
गौरीं पद्मसरोमध्ये शङ्खाकारा तपश्चर ॥ 491 ॥
इत्यारख्यात् सा तथा दक्षहस्तं प्राप्तास्म तेन च ।
वेदवल्ल्याः करं नीता पुत्री दाक्षायणीत्यभूत् ॥ 492 ॥
अथ तां द्वादशसमां चरन्तीं नियमान् शिवः ।
भिक्षुब्राह्मणवेषेण वव्रे तद्भर्त्सितश्च सः ॥ 493 ॥
स्वकं रूपं समालम्ब्य पाणौ जग्राह तां सतीम् ।
विवाह समये चापि शिवः कल्याणमण्डपात् ॥ 494 ॥
अन्तर्हितस्तदा दक्षः क्रोधं द्विगुणमाहरत् ।
निनिन्द च शिवं भूयः सतु दाक्षायणीं रहः ॥ 495 ॥
गृहीत्वा प्राप्य कैलासं तया साकमरीरमत् ।
दक्षस्तु मुनिवाक्येन सान्त्वयिष्यन् शिवं ययौ ॥ 496 ॥

कैलासं नन्दिना रुद्धः क्रुद्धेन च विमानितः ।
परावृत्य क्रतुं कश्चित् आजहार तदध्वरे ॥ 497 ॥
शिवप्रतिनिधिर्नन्दी सदस्यैर्बहुमानितः ।
तदृष्ट्वा रुषितो दक्षः निनिन्द बहुधा शिवम् ॥ 498 ॥
नन्दिकेशस्तदा तत्र वर्तमानान् दिवौकसः ।
शप्त्वा जगाम कैलासं दक्षस्तु क्रतुलोपतः ॥ 499 ॥
दृष्ट्वा विहव्यान्विबुधान् अरुद्रं यज्ञमाहरत् ।
तत्रागतेषु मुनिषु दधीचिः पुरतस्तदा ॥ 500 ॥
न्यषेधद्रुद्रहीनस्य यज्ञस्यारम्भमात्मवित् ।
दक्षोऽपि तद्गतान् दोषान् उपन्यास्थद्बहून् भ्रमात् ॥ 501 ॥
दधीचिरपि सर्वास्तान् गुणानुक्त्वा सहेतुकम् ।
निर्ययौ यज्ञशालातः तत्र किञ्चिदिहोच्यते ॥ 502 ॥
दक्षः----- यदिशंभुर्महेशानः कथमेष दिगंबरः ।
दधीचिः--- ऋषिपत्निमोहनार्थं दिग्वासस्त्वं गृहीतवान् ॥ 503 ॥
कथं विभिर्ति शूलं सः सात्विकैरतिगर्हितम् ।
प्रलये सर्वसंहारकृतिचिन्हमवेहि तत् ॥ 504 ॥
कपालं वा कथं घत्ते शिष्टैरति विगर्हितम् ।
भैरवः सन् ब्रह्मशीर्षमच्छिन्ततत्प्रसिद्धये ॥ 505 ॥
मुक्तलज्जः कथं वीथ्यां भिक्षामटति दुर्मतिः ।
वैराग्य बोधनार्थं तल्लोकानां दक्षबुध्यताम् ॥ 506 ॥
कर्कशं व्याघ्रचर्मापि कथं धत्तेऽतिमूढधीः ।
अभिचारागतं व्याघ्रं हत्वा तदजिनं दधौ ॥ 507 ॥

पिनाकं वा कथं मन्दो बिभर्त्यजगवं धनुः ।
श्रुतिसिद्धं धनुरिदं श्रुणु दक्ष विशेषवत् ॥ 508 ॥
मृगञ्च परशुं घोरं पाण्योर्धत्ते कुतो वृथा ।
अभिचारागतौ तौ हि वशीकृत्य दधौ स्वयम् ॥ 509 ॥
आशीविषैः कुतो घोरैः सर्पैर्वेष्टितविग्रहः ।
दारुकावननिर्यातान् निजग्राह दयानिधिः ॥ 510 ॥
भूतसेनाभिरनिशं भीषणोभिः कुतो वृतः ।
भक्तशत्रु विनाशाय भूतैरटति भूतकृत् ॥ 511 ॥
मूर्ध्ना कथं मुण्डमालां बिभर्ति विशदां शिवः ।
बहूनां द्रुहिणानां हि संहार ज्ञापनाय तत् ॥ 512 ॥
धत्ते डमरुकं चापि किं महाराव भीषणम् ।
प्रलये स्वस्य शोषित्वं घोषयंस्तन्निनादतः ॥ 513 ॥
अपस्मारमधः कृत्वा पादस्यास्ते कथं सदा ।
असुरं सर्वलोकानां भीकरं हि तथाऽकरोत् ॥ 514 ॥
धृत्वा करतले वह्निं कुतो नृत्यति भीषणम् ।
अभिचारे प्रयुक्तोऽग्निः सोयं करतले धृतः ॥ 515 ॥
निष्टुरं गजचर्मापि कुतो धत्तेऽतिरङ्कवत् ।
गजासुरं घातयित्वा दधौ तच्चर्म शङ्करः ॥ 516 ॥
वाराहं दन्तमुत्पाट्य मुक्तलज्जो बिभर्तिकिम् ।
भङ्गादादि वराहस्य तच्चिह्नं सविभर्त्यजः ॥ 517 ॥
घ्रियते तेन घोरेण कमठास्थि कथं मुने ।
हरेः कूर्मावतारस्य भङ्गादेतदधात्प्रभुः ॥ 518 ॥

अपिबत्कालकूटञ्च विषमुन्मत्तवत्कथम् ।
समुद्रमथने भीतलोकरक्षण हेतवे ॥ 519 ॥
तुन्दिलं वृषभं वृद्धं किमर्थमधिरोहति ।
भीतं धर्मं पालयितुं तं स्ववाहमक्लृपयत् ॥ 520 ॥
मुण्डमालाभिरन्याभिवेष्टिताङ्गः कथं सदा ।
बहुकल्पब्रह्मविष्णुनाशसूचनमेव तत् ॥ 521 ॥
अशुचीनि सदाऽस्थीनि धत्तेऽङ्गे पुष्पवत्कथम् ।
इदं च प्रलये स्वस्य शेषित्वस्यैव सूचकम् ॥ 522 ॥
धत्ते यज्ञोपवीतं च शिरोरुहकृतं कथम् ।
सर्वसंहारकारित्वप्रथायै दक्ष विद्धितत् ॥ 523 ॥
शूलग्रप्रोतमनिशं प्रेतं कृत्वा कुतोऽटति ।
फोटिशो विधिविष्णूनां मृतिसंसूचनाय तत् ॥ 524 ॥
श्मशानभस्मभिर्गात्रमूद्धूलयति किन्त्वसौ ।
शुद्धभस्मावशेषित्वं जगतो बोधयत्यतः ॥ 525 ॥
महाटोपेन सततं ताण्डवं कुरुते कथम् ।
आनन्तभरितः शंभुरत एव प्रसिध्यति ॥ 526 ॥
संहर्ता सर्वजगतां निष्टुरश्च कथं मुने ।
दुःखितस्यास्य जगतो विश्रमार्थमवेहि तत् ॥ 527 ॥
कामान्धीकृतचक्षुःसन् शिरसा किं वहेत्स्त्रियम् ।
भगीरथप्रार्थनया लोकक्षेमाय चावहत् ॥ 528 ॥
अपरां तु शरीरार्धे कथं वहति मन्दधीः ।
शिवशक्ति समाविष्टं सर्वं जगदितीरयन् ॥ 529 ॥

स ईश्वरः कुटुम्बी च पुत्रवांश्च कथं मुने ।
गजवक्त्राख्यदैत्यस्य नाशाय हि गजाननम् ॥ 530 ॥
शूरपद्मादिदैत्यानां संहारय षडाननम् ।
अजीजनत् कालकालो मेरुधन्वा महेश्वरः ॥ 531 ॥
तमोमयगुणः केन सर्वेषामुपकारकः ।
नास्ति स्वतस्तमस्तत्र किन्तु सात्विकमेव तत् ॥ 532 ॥
कथमेतादृशो विप्रैः परं ब्रह्मेति कथ्यते ।
ओं तत्सदिति निर्देशः सर्वस्तत्र श्रुतौ कृतः ॥ 533 ॥
ईशानः सर्वविद्यानां ईश्वरः सर्वदेहिनाम् ।
ब्राह्मा चाधिपतिर्ब्रह्म ब्रह्मणोधिपतिश्च सः ॥ 534 ॥
शिवों तत्पुरुषायेति सन्महस्ते नमोनमः ।
इति गौरीपतिः साक्षात् गीयते श्रुतिमौलिषु ॥ 535 ॥
इत्युक्त्वा तं च तत्रान्यान् शप्त्वा भूमिसुरानपि ।
दधीचिर्निययौ द्रष्टुं शंभुं कैलासपर्वतम् ॥ 536 ॥

ओं जय जय स्कन्दसप्तशत्यां दक्षचरित
द्वादशोद्ध्यायस्सत्यास्सन्तु यजमानस्यकामाः ।
उमाकोमळहस्ताभ्याम् संभावितललाटकम् ।
हिरण्यकुण्डळं वन्दे कुमारम् पुष्करसृजम् ।
ओं साम् साङ्गाय सायुधाय सशक्तिकाय
सपरिवाराय सवाहनाय सप्तपञ्चाशत्
मन्त्रात्मिकाय श्रीपार्वतीशाय तांबूल
कुङ्कुमाक्षत पुष्प सघृत पनसफल

महाहुतिं समर्पयामि नमस्वाहा ।
अनेन दिव्यमङ्गळ होमेन भगवान् विधिमधुमथन
शतमखनिखिल सुरवरभवकरणभरण यन्त्र
नियन्त्रित स्वान्त सङ्कल्पभूतभविष्य वर्तमान
कालत्रय समस्तवस्तु तत्वविषय नित्यनिर्मल
ज्ञानात्मक मन्त्र पदवर्णभुवन तत्वकलात्मक श्री पार्वतीशः प्रीयताम्
जे श्री पार्वतीपते जय जय
जे परमेश्वर जय जय
जे सकलकार्य जय प्रदे जय जय
नमः पार्वतीपतये हर हर महादेव ॥

==========

14 दक्षयज्ञ त्रयोदशोऽद्ध्यायः

ओं हां वीरभद्रासनाय नमः
ओं हां वीरभद्रमूर्तये नमः

नीलाभं रक्तवस्त्रं भ्रुकुटियुतमुखं ज्वालकेशं त्रिनेत्रम् ।
सव्येखड्गञ्च दण्डत्रिशिखपरशुं वामभागेकपालकम् ।
खेटङ्घण्टां वहन्तं मुसलमपिदधत् किङ्किणिमालयाढ्यम् ।
सिंहकवृत्तिस्पुरत् ममपुरो वीरभद्रस्वरूपम् ।
ओं क्लीं ह्रीं वीरभद्राय नमः

गते मुनिवरे तस्मिन् दक्षस्यास्य दुरात्मनः ।
बलं वीर्यं धृतिः कीर्तिःनिर्ययुः सर्वसंपदः ॥ 537 ॥
तथापि दैववशगः रुद्रेण रहितं क्रतुम् ।
कतृमारभ्य सर्वेषां आह्वाने प्रैषयद्भटान् ॥ 538 ॥
न शिवाय जनः कोपि प्रेषितो नापि पत्रिका ।
प्रहिता स्वस्य जामात्रे सर्वयज्ञभुजेपि च ॥ 539 ॥
दाक्षायण्यस्तु सर्वाश्च भूषिता रमणैः सह ।
समारुह्य विमानानि गच्छन्ति शतशस्तदा ॥ 540 ॥
सती व्यजिज्ञपच्छम्भुनिकटे स्वमनोरथम् ।
पितुर्यज्ञमहं द्रष्टुं गन्तुमिच्छामि भो इति ॥ 541 ॥
निषिद्धाऽपि महेशेन स्त्रीचापल्यात्पितुर्गृहम् ।
गता यतोध्वरं गच्छेदनाहूत इति स्मृतिः ॥ 542 ॥

विमानिताच दक्षेण मात्रा यद्यपि मानिता ।
न सत्कृताच ऋत्विग्भिर्दक्षभीत्याच दैवतैः ॥ 543 ॥
तदा रुद्रो वीरभद्रं प्रेषयित्वा च कालिकाम् ।
यज्ञं विध्वंसयामास मृगो भूत्वा क्रतुस्तदा ॥ 544 ॥
ययौ स तमनुद्रुत्य हत्वा तत्रत्यनाकिनाम् ।
अङ्गच्छेदं विधायापि यजमानस्य वै शिरः ॥ 545 ॥
चिच्छेद वेदवल्ल्याश्च करं दन्तांश्च तिग्मगोः ।
भगस्य नेत्रे बिभिदे निष्पिपेषच शीतगुम् ॥ 546 ॥
अलुञ्छच्च भृगोः श्मश्रु न्यकृन्तच्च यमस्य कम् ।
अखण्डयच्च रसनां हस्तांश्चैव हविर्भुजः ॥ 547 ॥
एवं ध्वस्ते मखे देवैः प्रार्थितः परमेश्वरः ।
योजयित्वाऽजशिरसा यजमानं पुनः क्रतुम् ॥ 548 ॥
समापय्याऽथ तेनापि चमकेन स्तुतः शिवः ।
प्राजापत्यं पदं तस्मै दत्वा स्वस्थानमाययौ ॥ 549 ॥
देवाश्च शङ्करं स्तुत्वा पुनर्लब्धाङ्गकास्ततः ।
स्वं स्वं स्थानं प्रतिययुः पुनस्तत्पापशेषतः ॥ 550 ॥
शूरेण पीडिता आसन् भूयः स्कन्देन मोचिताः ।
ऋषयश्च तथा शप्ता नन्दिना वेदनिन्दिते ॥ 551 ॥
मार्गेऽभूवन् रताः शंभुभस्मरुद्राक्षदूषकाः ।
पुनरीशप्रसादेन मुक्तिमेष्यन्ति कालतः ॥ 552 ॥
इत्येवं दक्षकाण्डस्य कथा समुपवर्णिता ।
श्रुता पापहरि नृणां शिवभक्तिविवर्द्धिनी ॥ 553 ॥

ओं जय जय स्कन्दपुराणे शङ्करसंहितायां
दक्ष काण्डे स्कन्दसप्तशत्यां दक्षयज्ञ
त्रयोदशोद्ध्यायस्सत्यास्सन्तु
यजमानस्यकामाः ।
उमाकोमळहस्ताभ्यां संभावितललाटकम् ।
हिरण्यकुण्डलं वन्दे कुमारम् पुष्करसृजम् ।
ओं सां सां गाय सायुधाय सशक्तिकाय
सपरिवाराय सवाहनाय सप्तदश मन्त्रात्मकाय
श्री वीरभद्राय ताम्बूल कुङ्कुमाक्षत
पुष्प सघृत कूष्माण्डखण्डमहाहुतिं
समर्पयामि नमस्वाहा ।
अनेन दिव्यमङ्गळ होमेन भगवान् दूषणदूषित जन्ममरण जराभय वितरण
वरसाहस शिक्षारुक्ष स्वभावकरकमल कल्लोल्लसित कपालशूलायुत
त्रिभुवन भयङ्कर कराळवदन पापीजनदुर्जन
तर्जनपटकर्जनभीषन वीरभद्रःप्रीयताम्
जे श्री वीरभद्रा जय जय
जे शतृमर्दनाय जय जय
जे दुष्टनिग्रह जय जय
जे शिष्टपरिपालना जय जय
जे सकलकार्यजयप्रदे जय जय
नमःपार्वतीपतये हर हर महादेव ॥

==========

15 उपदेशकाण्डेकैलासवर्णन चतुर्दशोऽद्ध्यायः

ओं हां योगगुर्वासनाय नमः
ओं हां योगगुरूमूर्तये नमः

कैलाद्रि निभं शशाङ्कधवळस्फूर्जज्जटामण्डितं
नासालोकनतत्परं त्रिनयनं वीरासनेसंस्थितम् ।
मुद्राटङ्ककुरङ्गजानुविलसत् पाणिंप्रससन्नाननम्
कट्यासक्त भुजङ्गमंमुनिवरं योगं गुरुं भावये ॥
ओं हां योग गुरवे नमः

अथोपदेशकाण्डीयकथासङ्ग्रहमारभे ।
वैदिको निखिलो धर्मौ यत्र विस्पष्टमुच्यते ॥ 554 ॥
अथ तं सूतमामन्त्र्य शौनकाद्या मुनीश्वराः ।
पप्रच्छुः किल कैलासः कीदृगित्यथ सोऽवदत् ॥ 555 ॥
प्राकारैः सप्तभिश्चैव परीतो रत्नगोपुरैः ।
धार्मिकैर्मुनिभिर्ब्रह्मविष्णवादिभिरुपासितः ॥ 556 ॥
अन्नदाः प्रथमे सन्ति द्वितीये शिवपूजकाः ।
तृतीये शिवकैङ्कर्यपरास्सन्ति चतुर्थके ॥ 557 ॥
सोमवारव्रतपराः प्रदोषव्रतिनस्ततः ।
पञ्चमे त्वथ षष्ठे ये शिवरात्रिव्रतं दधुः ॥ 558 ॥
प्राकारे सप्तमे तत्र पञ्चाक्षरपरायणाः ।
ततोऽन्तरे शिवज्ञानपरैर्वेदान्तनिष्ठितैः ॥ 559 ॥

सदाशिवेन सततं सर्वमङ्गलया सह ।
अधिष्ठितः पापिनां तु दुरारोहः शिवद्विषाम् ॥ 560 ॥
सुलभो भस्मरुद्राक्षधारिणां शिवयाजिनाम् ।
शिवपुण्यकृतां शैवव्रतानुष्ठायिनामपि ॥ 561 ॥
शिवभक्तान्नदातृणां श्रीपञ्चाक्षरजापिनाम् ।
उमाविघ्नेशषड्वक्त्रव्रतानुष्ठानशालिनाम् ॥ 562 ॥
इत्याकर्ण्याथ मुनिभिः शिवपुण्यानि कीर्तय ।
इति संप्रार्थितः सूतः क्रमाद्वक्तुं प्रचक्रमे ॥ 563 ॥
भर्त्सर्नात्सर्वपापानां स्मारणाच्च शिवस्य यत् ।
भस्मेति खलु विख्यातं भुक्तिमुक्तिफलप्रदम् ॥ 564 ॥
ओं जय जय स्कन्दपुराणे शङ्करसंहितायां
उपदेश काण्डे स्कन्दसप्तशत्यां
कैलासवर्णन चतुर्दशोद्ध्यायः सत्यास्सन्तु यजमानस्यकामाः ।
उमाकोमळहस्ताभ्यां संभावितललाटकम् ।
हिरण्यकुण्डलं वन्दे कुमारं पुष्करसृजम् ॥
ओं सां साङ्गाय सायुधाय सशक्तिकाय
सपरिवाराय सवाहनाय एकादश मन्त्रात्मिकाय
श्री योग गुरुमूर्तये ताम्बूल कुङ्कुमाक्षत
पुष्प सघृत चूतफलमहाहुतिं समर्पयामि नमस्वाहा ।
अनेन दिव्यमङ्गळ होमेन भगवान्मेरुमन्दर
निषदगन्धमादन हिमाचलाचल रत्नवरत्न निकारधग
धहितश्रृङ्ग कैलास शिखरदिक पालमौळि

पाळि मल्लिकामन्दार कुसुम मकरन्द सान्द्र
सुन्दर चरणारविन्द पुस्तकाक्षमालावह्नि
चिन्मुद्रहस्त वाणीश भूमीश अमरेश प्रमुख
निखिल मुनिवर ध्यानोपासनवेदान्त सिद्धान्त
उपदेश श्रीगुरुमूर्तिः प्रीयताम्

जे श्री ज्ञानमूर्ति जय जय
जे ज्ञानदायक जय जय
जे चित्स्वरूपा जय जय
जे सकलकार्य जयप्रदे जय जय
नमः पार्वतीपतये हर हर महादेव ॥

========

16 उपदेशकाण्डे भस्मधारण प्रभाव पञ्चदशोऽद्ध्यायः

ओं कामेश्वरासनाय नमः
ओं कामेश्वरमूर्तये नमः

भस्मोद्धूळित विग्रहं शशिधरं वेणीजटामण्डितम्
टङ्कं कृष्णमृगं दयानमभयं वीरासनेसंस्थितम् ।
अङ्केसव्यतलोपरिकरतलं विन्यस्ययोगेश्वरम्
व्याघ्रत्वग्वसनं ललाटजदृशादग्धं स्मरेशं भजे ॥
ओं कामेश्वराय नमः

तद्भस्मोद्धूलनं तादृक् त्रिपुण्ड्रं च न लङ्घयेत् ।
श्रुत्वा विधीयते यस्मात् तत्त्यागी पतितो भवेत् ॥ 565 ॥
किञ्चाज्ञानस्य विच्छितिः ज्ञानदेव नचान्यथा ।
तत्ज्ञानसाधनं भस्मधारणं मुण्डके श्रुतम् ॥ 566 ॥
शिवदत्तं भस्म धृत्वा विष्णुः शक्तिमवाप्य च ।
जगत्सृष्ट्वा पालयति जागरूकोऽधुनापि हि ॥ 567 ॥
द्रविडेषु द्विजः कश्चित् सर्वाशी कुत्सिताशयः ।
सर्वस्त्रीनिरतः पापी मृतः श्रृङ्गाटके क्वचित् ॥ 568 ॥
सारमेयास्तदाऽऽगत्य जग्धुं तस्य कलेबरम् ।
भस्मस्पृष्टपदं न्यस्यन् तदानीं तत्प्रभावतः ॥ 569 ॥
सर्वपापविनिर्मुक्तः कैलासमगमद्द्विजः ।
किमुताहो बुद्धिपूर्वं विरजाभस्मधारिणः ॥ 570 ॥

तथा वङ्गे नृपः कश्चित् दानशौण्डः सदा द्विजान् ।
आहूय तेभ्यो दानानि विततार तदा द्विजः ॥ 571 ॥
विदर्भादागतः कश्चिदृष्ट्वा फालं महीपतेः ।
भस्मशून्यं जगादैनं भस्मधारणपूर्वकम् ॥ 572 ॥
दानानि देहि राजेन्द्र तद्विना निष्फलं यतः ।
कर्मेत्यथ महीपस्तु तमनादृत्य गर्वतः ॥ 573 ॥
दानान्यदत्ततो नातिचिरेणैव स शत्रुभिः ।
पराजितो भ्रष्टराज्यः व्याधिभिः परिपीडितः ॥ 574 ॥
अटन्सन् भार्यया साकं वैदर्भद्विजमेत्यच ।
धृत्वा भस्म पुना राज्यं प्राप्यान्ते शङ्करं ययौ ॥ 575 ॥

ओं जय जय स्कन्दपुराणे शङ्करसंहितायां
उपदेश काण्डे स्कन्दसप्तशत्यां भस्मधारण
प्रभाव पञ्चदशोद्ध्यायस्सत्यास्सन्तु यजमानस्यकामाः ।
उमाकोमळहस्ताभ्यां संभावित ललाटकम् ।
हिरण्यकुण्डलं वन्दे कुमारं पुष्करसृजम् ॥
ओं सां साङ्गाय सायुधाय सशक्तिकाय
सपरिवाराय सवाहनाय एकादश मन्त्रात्मिकाय
श्री योगगुरुमूर्तये ताम्बूल कुङ्कुमाक्षत पुष्प
सघृत द्राक्षाफलमहाहुतिं समर्पयामि नमस्स्वाहा ॥

अनेन दिव्यमङ्गल होमेन भगवान् स्वस्तिसमस्त
विस्तीर्ण भुवनरक्षा दक्षिविचक्षण दाक्षायणीकर
पल्लवीकलित लक्षितगीर्वान् राजामणिखचित
भस्मोद्धूलित त्रिपुण्ड्र विभूषित श्री कामेश्वरः प्रीयताम्

जे श्री कामेश्वर जय जय
जे भस्मोद्धूलिता जय जय
जे ऐश्वर्यप्रदे जय जय
जे सकलकार्यजयप्रदे जय जय
नमःपार्वतीपतये हर हर महादेव ॥

==========

17 उपदेशकाण्डे रुद्राक्षमहिंन षोडशोद्ध्यायः

ओं हां दक्षिणामूर्त्यासनाय नमः
ओं हां दक्षिणामूर्ति मूर्तये नमः

रूद्राक्षं वह्निहस्तं उडुपतिसहितं भस्मनोद्धूलिताङ्गं
शीतागं उल्लासपीटं हुतवहनयनं ऊद्ध्र्वगं गासहायं ।
ओं कारं मूलमन्त्रं मुनिवरसहितं वेदसारं शिवाख्यम्
वन्दे कैलासनाथं सुरवरपतिं दक्षिणामूर्तिकीडे ॥
ओं नमो दक्षिणामूर्तये श्रद्धां मेधां मह्यं प्रयच्छस्वाहा

अथ रुद्राक्षमाहात्म्यं वर्णयन् रोमहर्षणः ।
प्रथमं तत् समुद्भूतिं तत्सङ्ख्यानियमानपि ॥ 576 ॥
सहस्रं धारयेद्याद्वा बाह्वोः षोडश षोडश ।
एकं शिखायां करयोः द्वादश द्वादश द्वयोः ॥ 577 ॥
द्वात्रिंशत्कण्टदेशेतु प्रत्येकं कर्णयोश्च षट् ।
धारयेत्द्यस्तु रुद्राक्षान् रुद्रवत्पूज्यते हे सः ॥ 578 ॥
इत्युक्त्वा वर्णभेदेन धारणं तत्फलं तथा ।
प्रोच्य तत्र कथा वह्निर ब्रविता ब्रवीम्ह्यम् ॥ 579 ॥
नन्दिग्रामे पुरा काचिद्वारयोषा शिवाश्रिता ।
स्वयं रूद्राक्षभरणा स्वकीयौ कपिमर्कटौ ॥ 580 ॥
विभूषयन्ती रुद्राक्षैः क्रीडयन्ती बभूव ह ।
प्रयाता सा च कैलासं तौ च जन्मान्तरे क्वचित् ॥ 581 ॥

देशे राजा च मन्त्रीच भूत्वा रुद्राक्षधारिणौ ।
क्रमेण शिवसारूप्यं गतौ तद्वैभवेन हि ॥ 582 ॥
पुरा पुष्करदेशेऽभूत्सौम्यनामा महीपतिः ।
तस्य भार्या वसुमती रूपयौवनशालिनी ॥ 583 ॥
तथापि वेश्यानिरत आसीन्नरपतिस्तदा ।
दुःखिता राजपत्नी तां दृष्ट्वा भार्या पुरोधसः ॥ 584 ॥
रुद्राक्षमेकं तत्कण्टे धारयामास तद्दिने ।
राजा स्वभवनादन्यद्गेहं प्रति ययौ नहि ॥ 585 ॥
रममाणः स्वगेहिन्या शुद्धान्तेऽभूद्यदा तदा ।
शत्रुरुद्धां परीं श्रुत्वा पुनश्चिन्तापरोऽभवत् ॥ 586 ॥
तथा राज्ञी तस्य कण्ठे रुद्राक्षं तदधारयत् ।
तन्महिंना तदा सर्वान् विद्राव्य स्वरी पून्नृपः ॥ 587 ॥
सुखं भुक्त्वा चिरं राज्यं अन्ते कैलासमापच ।
अहो रुद्राक्षमहिमा मनोवाचामगोचरः ॥ 588 ॥
रुद्राक्षधारणात्कश्चित् मार्जारोपि दिवं गतः ।
पुनरागत्य तत्रत्यं वृत्तान्तं चाप्यवर्णयत् ॥ 589 ॥
सिन्धुदेशे द्विजः कश्चित्सुप्रतिपाह्वयोऽभवत् ।
नित्यान्नदाननिरतः किन्तु रुद्राक्षधारिणाम् ॥ 590 ॥
प्रवेशो भक्तशालायां नान्यस्तत्र विशेदिति ।
नियमं कृत्वानेवं काले गच्छति जातुचित् ॥ 591 ॥
अरुद्राक्षधरः कश्चित् यतिस्तद्गेहमागमत् ।
अस्तु नाम यतिर्विष्णुतुल्यो वा विष्णुरेव वा ॥ 592 ॥

रुद्राक्षधारणमृते न मुक्तिमिह सोऽर्हति ।
इतीरितस्तस्य पुत्रैस्तर्जितश्च स मस्करी ॥ 593 ॥
राज्ञे विज्ञापयामास राजाप्याहूय तांश्च तम् ।
व्यचारयन्नितितत्वं यतिरेवं तदाब्रवीत् ॥ 594 ॥
यतिश्च ब्रह्मचारिच पक्कान्नस्वामिनावुभौ ।
तस्मा अन्नमदत्त्वायं तस्करो दण्डमर्हति ॥ 595 ॥
सुप्रतीपस्तदोवाच प्रणीपत्य सभासदः ।
न वेषेण यतिर्भूयात् नारुद्राक्षधरो यतिः ॥ 596 ॥
सशरीरो दिवं यायां शक्त्यते किं त्वया द्विजः ।
इति क्रूद्धेन यतिना प्रोक्तः प्रोवाच तं द्विजः ॥ 597 ॥
रुद्राक्ष भृद्विडालोपि सदेहो मे दिवं व्रजेत् ।
इत्युक्त्वा स्वगृहान्तःस्थं ओतुं रुद्राक्षधारिणम् ॥ 598 ॥
प्रैषयत् त्रिदिवं सोऽपि तत्रत्यैर्बहुमानितः ।
पुनरेत्य कृतान्तस्य रुद्राक्षाद्भीतिमब्रवीत् ॥ 599 ॥
ततो यतिः स रुद्राक्षं धृत्वा भुक्त्वा च चद्रृहे ।
ध्यायन् सदाशिवं चित्ते शिवसायुज्यमाप च ॥ 600 ॥
रुद्राक्षवैभवं श्रुत्वा मुनयो रोमहर्षणम् ।
पञ्चाक्षरस्य माहात्म्यं पप्रच्छुःप्राह सोऽपि तत् ॥ 601 ॥

ओं जय जय स्कन्दपुराणे शङ्करसंहितायां
उपदेश काण्डे स्कन्दसप्तशत्यां रुद्राक्षमहिंन षोडशोद्ध्यायस्सत्यास्सन्तु
यजमानस्यकामाः ।
उमाकोमळहस्ताभ्यां संभावित ललाटकम् ।

हिरण्य कुण्डलं वन्दे कुमारं पुष्करसृजम् ॥
ओं सां साङ्गाय सायुधाय सशक्तिकाय सपरिवाराय सवाहनायषड्विंशति
मन्त्रात्मिकाय श्री दक्षिणामूर्तये तांबूल कुङ्कुमाक्षत पुष्प सघृत
पूगीफलमहाहुतिं समर्पयामि नमस्वाहा ।
अनेन दिव्यमङ्गळ होमेन भगवान् कनकशिखरि
निपदत्मरसरित्श्रोतसञ्जात कनकमय कोकनत
मृणाळतन्तु सन्तानसमानोपवीत विराजमान
निखिलचराचर वर्गसर्गनिपुण प्रशस्त
प्रणवमुख ऋग्यजुस्सामाथर्वण वेदशिवागम
शास्त्रोपदेश पुराणस्मृति प्रभृति
चतुष्षष्टिकला सकलमन्त्रोपदेश प्रशस्त
पुस्तकाक्षमाला कमण्डलु वल्कलालङ्कृत

श्री दक्षिणामूर्तिः प्रीयताम्
जे श्री दक्षिणामूर्ति जय जय
जे रुद्रमूर्ति जय जय
जे ज्ञानप्रदा जय जय
जे सकलविद्याप्रदा जय जय
जे सकलकार्य जय प्रदे जय जय
नमः पार्वतीपतये हर हर महादेव ॥

==========

18 उपदेशकाण्डे पञ्चाक्षरमहिंन सप्तदशोऽद्ध्यायः

ओं हां हौं सदाशिवासनाय नमः
ओं हां हौं सदाशिवमूर्तये नमः

ध्यायेन्निरामयं देवं जगत्सृष्ट्यादिकारणम् ।
निर्गुणं निष्कलं नित्यं मनोवाचामगोचरम् ॥
गङ्गाधरं शशिधरं जटामकुटमण्डितम् ।
श्वेतभूति त्रिपुण्ड्रेन ललाटेन विराजितम् ॥
लोचन त्रयसंपन्नं स्वर्ण कुण्डलमण्डितम् ।
दिव्यांबरं रत्नभूषं रत्नसिंहासनस्थितम् ॥
सर्वाभीष्टप्रदातारं वटमूलेनिवासिनम् ।
सनातनम् सांबमूर्तिं परमात्मनावव्ययं
ओम् हां हौं सांबसदाशिवाय नमः

ईषत्तदीयमाहात्म्यमिहापि प्रोच्यते स्पुटम् ।
पञ्चाक्षरः परो मन्त्रः पञ्चपातकनाशनः ॥ 602 ॥
सद्गुरोरुपदेशेन लब्ध्वा तं नियतो जपेत् ।
तज्जपस्य प्रभावेन बहवीः सिद्धिमागताः ॥ 603 ॥
काशीराजस्य दुहिता पञ्चाक्षरपराभवत् ।
तद्भर्ता तद्भावेन नाशाक्नोत्क्रीडितुं तया ॥ 604 ॥
ततो गुरोः स तल्लब्ध्वा तयासाकमरीरमत् ।
काकरूपेण तद्देहान्निरगुः पापराशयः ॥ 605 ॥

शुद्धसत्वो बहून् भोगान् भुक्तवेह नरदुर्लभान् ।
अन्ते शिवस्य सायुज्यं प्रपेदे भार्यया सह ॥ 606 ॥
एवं बाडवदेशे च द्वावास्तां सोदरौ द्विजौ ।
तयोरन्यतरः प्राप्तः सन्न्यासं यतिवाक्यतः ॥ 607 ॥
अन्योऽपि तत्प्रपित्सुः स्वपित्रा न्यायेन वारितः ।
पञ्चाक्षरं मन्त्रराजं लब्ध्वा तज्जपवैभवात् ॥ 608 ॥
महिमानं यतीनामप्यत्यक्रामत्स जातुजित् ।
न्यक्कृतो यतिना भ्रात्रा तत्प्रभावमदर्शयत् ॥ 609 ॥
अन्येप्येवं हि बहवः महापातकदूषिताः ।
पतिताश्चाभिशस्ताश्च मुक्तास्तन्मन्त्रजापतः ॥ 610 ॥
इति पञ्चाक्षरीमन्त्रजपवैभवमंशतः ।
वर्णितं शिवनाम्नां च माहात्म्यं वर्ण्यतेऽधुना ॥ 611 ॥
ज्ञानतोऽज्ञानतो वापि शिवनामातिपावनम् ।
उच्चरन्तीह ये मर्त्याः नास्ति तेषामघं ध्रुवम् ॥ 612 ॥
कश्चिद्द्विजकुले जातः मद्यविक्रयजीवनः ।
मृतिकाले स्वपुत्रस्य निकटे स्वमुदीरयन् ॥ 613 ॥
उत्तमर्णाधमर्णत्वं केन चिद्धार्यते शिवम् ।
इति ब्रुवन् जहौ प्राणान् तच्छिवस्मृतिमात्रतः ॥ 614 ॥
ध्वस्तपापः शिवगणैः कैलासं द्रागनीयत ।
तथैव कश्चन व्याधः प्रहराहरसंहरः ॥ 615 ॥
इति ब्रुवन्नन्तकाले प्रतिपेदे हरान्तिकम् ।
धर्मराजोऽपि शर्वेण शिक्षितस्तत्र नेङ्गते ॥ 616 ॥

कश्चित्सङ्करजातीयः शङ्करेति पृथग्जनैः ।
आहूतस्तेन ते सर्वेप्यध्यारोहन् शिवं पदम् ॥ 617 ॥
इति नाम्नां प्रभावो वो वर्णितोऽथ मुनीश्वराः ।
शिवव्रतानां माहात्म्यं वर्ण्यते चित्तशुद्धिदम् ॥ 618 ॥
तदीयव्रतमाहात्म्यं श्रृण्वतां पापमोचनम् ।
मर्त्यःसन् यदनुष्ट्नात्सुखं शिवपदं व्रजेत् ॥ 619 ॥
सोमवारव्रतं चोमामहेशानव्रतं तथा ।
प्रदोषव्रतमन्यच्च केदारव्रतमुत्तमम् ॥ 620 ॥
एवं गौर्याः षण्मुखस्य दन्तिवक्त्रस्य नन्दिनः ।
भैरवस्य व्रतं वाऽपि कृत्वा सिद्धिमवाप्नुयात् ॥ 621 ॥
शुक्रवारव्रतंश्चैव पूर्णिमाव्रतमेव च ।
नवरात्रव्रतंश्चैव गौर्या मुख्यान्यमूनिहि ॥ 622 ॥
षष्ठिव्रतं कृत्तिकर्क्षव्रतं कुजदिनव्रतम् ।
षण्मुखस्य व्रतान्येवं बहूनिश्रेयसे नृणाम् ॥ 623 ॥
चतुर्थीव्रतमन्यच्च शुक्रवारव्रतं तथा ।
एकदन्तप्रीतिकरं सर्वसंपत्करं शुभम् ॥ 624 ॥
नन्दिनस्तु प्रदोषेषु पूजनं व्रतमुत्तमम् ।
तेन वन्ध्या सुतं विन्देत्सौमाङ्गल्यं सती चिरम् ॥ 625 ॥
कार्तिके भानुवासरे तु भैरवव्रतमुत्तमम् ।
सर्वरोगप्रशमनं सकृच्चीर्णमपीष्टदम् ॥ 626 ॥
शूलव्रतं तथा पुण्यं वृषभव्रतमेव च ।
अनुष्ठितं सर्वकामासिद्धिदं बहुभिःपुरा ॥ 627 ॥

मुनिभिर्विबुधैर्मर्त्यैः अनुष्ठितमिदंपरैः ॥
बहुधा श्रूयते विप्राः लब्धं च परमं पदम् ॥ 628 ॥
एवं व्रतानि विप्रेन्द्रा वर्णितान्यथ कीर्त्यते ।
शिवपुण्यस्य माहात्म्यं यत्कृतं खलु मुक्तिदम् ॥ 629 ॥
शिवलिङ्गस्य गौर्यादिमूर्तिनां च मुनीश्वराः ।
निर्माणं स्वर्णरजतताम्रदारुशिलादिभिः ॥ 630 ॥
तत्प्रतिष्टा तथा तेषां क्लृप्तिरायतनस्य च ।
वस्त्रस्रग्भूषणैश्चापि पूजनं सति वैभवे ॥ 631 ॥
दीपानां स्थापनं तत्र गवां च प्रतिपादनम् ।
क्षेत्रारामतटाकादि निर्माणं विभवोचितम् ॥ 632 ॥
रथवाहननिर्माणं उत्सवस्य प्रकल्पनम् ।
जीर्णालयोद्धारणं च प्रादक्षिण्यं नमस्कृतिः ॥ 633 ॥
शिवार्चकाय गेहादिदानं सोपस्करं द्विजाः ।
दानं च शिवभक्तेभ्यो वस्त्रादीनां विशेषतः ॥ 634 ॥
वाचनं च पुराणानां वाचकाया यथार्हतः ।
वस्त्रालङ्करणादीनां दानं तस्य नमस्कृतिः ॥ 635 ॥
शिवभक्तजनानां च प्रत्युत्थानं नमस्क्रिया ।
तत्कार्याप्रतिबन्धश्च तत्साह्यञ्च यथोचितम् ॥ 636 ॥
एतानि शिवपुण्यानि ये कुर्वन्ति नरोत्तमाः ।
भुक्त्वा ते विपुलान् भोगान् पुत्रपौत्रादिसंयुताः ॥ 637 ॥
काञ्चनेन विमानेन शिवलोकमवाप्य च ।
कल्पकोटिसहस्राणि मोदन्ते शिवसन्निधौ ॥ 638 ॥

अत्र चोदाहरन्तीमानितिहासान् पुरातनान् ।
श्रृणुध्वमृषयः सर्वे शिवपुण्यकृतां शुभान् ॥ 639 ॥
देवेषु दैत्येषु मुनीश्वरेषु मर्त्येषु विप्रेषु च भूमिपेषु ।
वैश्येषु शूद्रेष्वपि सङ्करेषु सन्त्येव नारीष्वपि शंभुभक्ताः ॥ 640 ॥
तेषां बाह्यानि चिह्नानि दश सन्ति मुनीश्वराः ।
त्रीण्यान्तराणि चोक्तानि त्रयोदश भवन्तिहि ॥ 641 ॥
प्रथमं भस्मरुद्राक्षधारणं समुदीरितम् ।
गुरुसेवा द्वितीयास्यात् तृतीया च शिवस्तुतिः ॥ 642 ॥
नामोच्चारणमीशस्य चतुर्थं परिपठ्यते ।
पञ्चमं देवदेवस्य पूजनं ब्राह्मणोत्तमाः ॥ 643 ॥
शिवालयस्य पुण्यस्य दर्शणं षष्ठमीरितम् ।
तथा शिवपुराणानां श्रवणं सप्तमं विदुः ॥ 644 ॥
शिवभक्तनमस्कारमष्टमं कथयन्ति हि ।
नवमं शिवभक्तेभ्यो दानमन्नस्य चक्षते ॥ 645 ॥
तेभ्यो वस्त्रादिदानं स्यात् दशमं गुरुवे तथा ।
एवं बाह्यानि चिह्नानि कथितानि दशद्विजाः ॥ 646 ॥
अथान्तराणि कथ्यन्ते मानसः प्रथमो जपः ।
द्वितीया मानसी पूजा साक्षात्कृतिरथापरा ॥ 647 ॥
वाग्गद्गदाङ्गकम्पश्च रोमहर्षोऽश्रुपातनम् ।
येषां ते शिवभक्तास्तान् प्रणमन् पूजयन्नपि ॥ 648 ॥
भुत्तवेह विपुलान् भोगान् दृढाङ्गः पुत्रपौत्रवान् ।
अमुत्र ब्रह्मविष्ण्वादिप्रत्युद्यातः शिवान्तिकम् ॥ 649 ॥

प्रपद्य सन्निधौ शंभो स्थित्वा प्राप्य सरूपताम् ।
अन्ते च शिवसायुज्यं लभेत ब्राह्मणोत्तमाः ॥ 650 ॥
एतद्गौर्यै शिवेनोक्तं नान्यस्तद्वक्तुमर्हति ।
अथापि किञ्चित् वक्ष्येऽहं श्रृणुध्वं मुनिसत्तमा ॥ 651 ॥
कोसलाधिपतेः पुत्र्यश्चतस्त्रः कौशिकेनाहि ।
शप्ता अन्धत्वमापन्ना अरण्ये रमणैःसह ॥ 652 ॥
कुंभोद्भवेन मुनिना शिवधर्मोपदेशतः ।
तथैव शिवपुण्यानि कुर्वाणा अचिरेण च ॥ 653 ॥
लब्धनेत्राश्चिरंभोगाननुभूयैहिकानपि ।
अन्ते प्रापुश्च कैलासं तथा कश्चन चूर्णकम् ॥ 654 ॥
शिष्टं शिवालयप्रान्ते पाषाणेऽलेपयत्ततः ।
पिनद्धं तद्भित्तिगतं रन्ध्रं तत्पुण्ययोगतः ॥ 655 ॥
स ययौ शिवलोकञ्च महिषोऽपि वने क्वचित् ।
श्रृङ्गाभ्यां तरुगुल्मादींशिछत्वा तत्रत्यमालयम् ॥ 656 ॥
शोधयामास तत्पुण्यबलात्स च दिवं ययौ ।
अन्या च जारिणी काचिदन्धा दण्डेन सर्पती ॥ 657 ॥
तद्दण्डं प्रददौ देवगृहनिर्माणहेतवे ।
तेन पुण्यप्रभावेन ध्वस्तापापा ययौ शिवम् ॥ 658 ॥
एवं कश्चित्छिवागार निर्माणायाभियाचितः ।
ददानीति प्रतिज्ञाय श्वः श्वः श्वः श्वः इति ब्रुवन्न् ॥ 659 ॥
मृतः प्रतिज्ञामात्रेण राजत्वं प्राप्य तत्र तु ।
अन्धोऽभवत् ततोदेवगृहं निर्मायविस्तृतम् ॥ 660 ॥

आन्ध्यान्मुक्तः बहून् भोगान् भुक्त्वाऽन्ते शिवमाप व ।
एवं वः कथितं विप्राः शिवपुण्यस्य वैभवम् ॥ 661 ॥

ओं जय जय स्कन्दपुराणे शङ्करसंहितायां
उपदेश काण्डे स्कन्दसप्तशत्यां पञ्चाक्षर शिव
पुण्यनाम सप्तदशोऽद्ध्यायस्सत्यास्सन्तु यजमानस्यकामाः ।
उमाकोमळहस्ताभ्यां संभावित ललाटकम् ।
हिरण्यकुण्डलं वन्दे कुमारं पुष्करसृजम् ॥
ओं सां साङ्गाय सायुधाय सशक्तिकाय
सपरिवाराय सवाहनाय षष्ठित मन्त्रात्मिकाय
श्रीशांभशिवमूर्तये तांबूल कुङ्कुमाक्षत
पुष्प सघृत मातुलिङ्गफलमहाहुतिं समर्पयामि नमस्वाहा ॥
अनेन दिव्यमङ्गल होमेनभगवान् सर्वज्ञत्व
सर्वभोक्तृत्व सर्वकर्तृत्व सर्वमन्त्रत्व
सर्वेश्वरत्व सर्वपरिपालकत्व अखण्डशक्तिकत्व
अलुप्तशक्तित्व सर्वस्वतन्त्रत्व अनादि
बोधकत्व नित्यसाद्गुण्यपरिपूर्ण सच्चिदानन्द श्रीशांभशिव प्रीयताम्
जे श्री परमेश्वरा जय जय
जे महादेव जय जय
जे भक्तानुग्रहकारता जय जय
जे सकलकार्य जयप्रदे जय जय
नमः पार्वतीपतये हर हर महादेव ॥

==========

19 उपदेशकाण्डमुक्ति फलप्रदान अष्टादशोऽद्ध्यायः

ओं हां हौं परशिवासनाय नमः
ओं हां हौं परशिवमूर्तये नमः

विश्वौव्यापि नमामि देवममलं नित्यम् परं निष्कलं
नित्योबुद्धिविशुद्धपत्रकमलेव्याप्ताक्षरैर्मण्डितम् ।
नित्यानन्दमनेकपूर्णमनिशं नीवारशूकोपमं
शब्दब्रह्ममयं हृदां भुजपुटे नित्यं सदाहं भजे ॥
ओं हां हौं परशिवाय नमः

अथ शैवपुराणानां श्रृणुत श्रवणे फलम् ।
तदीयत्तापरिच्छित्यैं नालमीशोऽपि भूसुराः ॥ 662 ॥
ये शैवानि पुराणानि श्रृण्वन्ति श्रद्धायाऽन्वितः ।
पदं तेषां विनिर्दिष्टं शाङ्करं विमलात्मनाम् ॥ 663 ॥
बहवः शाम्भवीं गाथां श्रुत्वा भक्तिपुरःसरम् ।
स्त्रियः शूद्राश्च पापिष्टाः लेभिरे सद्गतिं पराम् ॥ 664 ॥
एवं वः कथितः शम्भुपुण्यं विदधतां शुभम् ।
विपर्यये भवेद्यच्च यच्च तत्द्रोहिणां भवेत् ॥ 665 ॥
तदप्यहं प्रवक्षामि हानार्थं मुनिपुङ्गवाः ।
शिवापारधः स्वल्पोऽपि महानरकपातकृत् ॥ 666 ॥
शिवालयेष्टकाञ्चौर्यात् कालसूत्रे पतेन्नरः ।
तैलं शिवस्य मुष्णंस्तु रौरवे पीड्यते चिरम् ॥ 667 ॥

शिवालय पशून् हत्वा कुंभीपाकेषु पच्यते ।
शिवक्षेत्रापहारेण पात्यते&वीचिनारके ॥ 668 ॥
शिवनिन्दापरा येच भस्मरुद्राक्षनिन्दकाः ।
आब्रह्मकल्पं तेऽश्नन्ति निरयानेकविंशतिम् ॥ 669 ॥
आराधनं शिवस्यातः कर्तव्यं भूतिमिच्छता ।
इत्युक्ते मुनयः सूतं पुनः पप्रच्छुरादरात् ॥ 670 ॥
केषु स्थलेषु देवाश्चर्षयश्चापूजयच्छिवम् ।
इति पृष्टोऽब्रवीत्सूतः काश्यां काञ्च्यां चिदंबरे ॥ 671 ॥
वृद्धाद्रौ श्रीकालहस्तिशैले मध्यार्जुने तथा ।
श्वेतारण्ये पञ्चनदे वल्मीकेऽप्यरुणाचले ॥ 672 ॥
गजारण्येऽथ हालास्ये मातृभूतेश्वराचले ।
रामेश्वरेऽपि संपूज्य शिवं प्रापुः शुभां गतिम् ॥ 673 ॥
ब्रह्मा विष्णुश्च शक्रश्च ध्रुवश्चोत्तानपादजः ।
जमदग्निसुतो रामो मार्कण्डेयादयस्तथा ॥ 674 ॥
शिवलङ्गं प्रतिष्ठाप्य पूजयन्ति युगेयुगे ।
केचित्स्वायंभुवं लिङ्गं पूजयामासुरादरात् ॥ 675 ॥
लिङ्गस्य यस्य कस्यापि पूजनं पापनाशनम् ।
आर्षम् दैवं तथा स्वायंभुवमेषां विशिष्यते ॥ 676 ॥
इत्युक्तवन्तं मुनयः सूतमूचूः कुतूहलात् ।
कथं नु शूरपद्मोऽगाद्दैत्यःस्कन्दस्य वाहताम् ॥ 677 ॥
ध्वजतां च कृतं पुण्यं तेन किं पूर्वजन्मनि ।
इति तच्छ्रोतुकामानं संशयं छेत्तुमर्हसि ॥ 678 ॥

इति पृष्टस्तदा सूतः तत्पूर्वचरितं जगौ ।
येनासुरत्वं षड्वक्त्रवाहनत्वञ्च केतुता ॥ 679 ॥
पुरा विष्णुमुखा देवाः स्वं स्वं वाहं बहिःस्थले ।
निधायार्न्तययुः शंभुदर्शनाय तथा गुहः ॥ 680 ॥
तदीयस्ताम्रचूडश्च मयूरश्चेत्युभौ तदा ।
मत्तावयुध्यतां लोकान् ध्वंसयन्तौ तदा गुहः ॥ 681 ॥
क्रुद्धस्तावशपदैत्यभावं यास्यथ इत्युभौ ।
अनुनीतः पुनस्ताभ्यां मत्पार्श्वं प्राप्स्यथस्त्विति ॥ 682 ॥
अन्वगृह्णादुहस्तस्मात् शूरो द्वेधा बभूव हि ।
न कादचित् स्कन्दभक्तः दुर्गतिं गन्तुमर्हति ॥ 683 ॥
इति सर्वं वर्णयित्वा शिवज्ञानं च मुक्तिदम् ।
नान्योहि विद्यते पन्थाः अयनायेत्यचीकथत् ॥ 684 ॥
यदा चर्मवदाकाशं वेष्टयिष्यन्ति मानवाः ।
तदा शिवमविज्ञाय दुःखस्यान्तो भविष्यति ॥ 685 ॥
निष्कामकर्मणा सत्वशुद्धिर्भवति देहिनाम् ।
भक्तिश्च परमेशाने दृढा संपद्यते ततः ॥ 686 ॥
गुरुं प्रपद्य वेदान्तश्रवणान्मननादपि ।
निदिध्यासनतश्चेशसाक्षात्कार उदेति हि ॥ 687 ॥
किञ्चिज्ज्ञत्वं सर्ववित्त्वमुभयं चाप्युपाधिजम् ।
यदोपाधिलयाल्लीनं शुद्धाभेदस्तदा स्फुरेत् ॥ 688 ॥
भिद्यते हृदयग्रन्थिश्छिद्यन्ते सर्वसंशयाः ।
क्षीयन्ते चास्य कर्माणि तस्मिन् दृष्टे परे शिवे ॥ 689 ॥

ज्ञानाग्निना च भस्मत्वं नीयते कर्म सञ्चितम् ।
आगामिनां च न जीवन्मुक्तस्तदा भवेत् ॥ 690 ॥
प्रारब्धस्यापि भागेन क्षपणे तावदेव हि ।
अथ संपत्स्यते ब्रह्म विमुक्तश्च विमुच्यते ॥ 691 ॥
दह्राद्युपासकानां च ब्रह्मलोके शतं समाः ।
वासोथ ब्रह्मणा सार्धं मुक्तिरात्यन्तिकी भवेत् ॥ 692 ॥
एषैव क्रममुक्तिः स्यात् पञ्चाग्न्यदिविदां पुनः ।
पुनरावृत्तिरेवेह श्रूयते श्रुतिमौलिषु ॥ 693 ॥
कर्मिणश्चन्द्रलोके स्वमनुभूय सुखं फलम् ।
घटीयन्त्रवदावृत्तिं लभन्ते सृकृतक्षये ॥ 694 ॥
जायस्व च म्रियस्वेति परे स्थानं पुनः पुनः ।
प्रयाताः सुखदुःखाब्धौ मग्ना दुष्कृतकर्मिणः ॥ 695 ॥
अतः पदांबुजं शंभोर्भजनीयं विवेकिना ।
यद्ददाति स्वभक्तानां कैवल्यं सर्वमङ्गलम् ॥ 696 ॥
इति सूतः शौनकादिमुनिभ्यः प्रोच्य तै स्तुतः ।
प्रत्यर्चितो वस्त्रगन्धपुष्पाद्यैर्मानितो बहु ॥ 697 ॥
सत्कृतो धन्यवादैश्च शिवं हृदि विचिन्तयन् ।
गौरीञ्च षण्मुखं चैव ययौ कैलासभूधरम् ॥ 698 ॥
कथोपदेशकाण्डीया कथिता भक्तिदा नृणाम् ।
शिवज्ञानञ्च कैवल्यं या ददात्यविशेषतः ॥ 699 ॥
इति श्रीरङ्गनाथेन लघ्वी शङ्करसंहिता ।
रचिता शिवभक्तानां मुदे तुष्यतु शङ्करः ॥ 700 ॥

अधीते य इमां भक्त्या नियतं सोमवासरे ।
सर्वान् कामानवापयेह शंभोः सायुज्यमाप्नुयात् ॥ 701 ॥

ओं जय जय स्कन्दपुराणे शङ्करसंहितायं
उपदेश काण्डे स्कन्दसप्तशत्यां मुक्ति
फलप्रदान अष्टादशोद्ध्यायस्सत्यास्सन्तु यजमानस्यकामाः ।
शक्त्याविभूषितकरानेव कुङ्कुमाभात् ।
दिव्यालंभाश्च शिनिभामल वक्त्रषट्कात् ॥
वल्लीसुरेन्द्रतनयाश्रितपूर्वयुग्मान् ।
स्कन्दात्परं किमपितत्वमहं नजाने ॥
उत्पत्तिशूरसंहारपरियनादिकां ।
जिज्ञासुनां पुराणादिपठनाल सचेतसां ॥
शुकेनस्कन्दचरिते मनुसन्धिस्सतां कृतो ।
रजिताशां खरीलग्वीसंहिसेपदेर्चिता ॥
उमाकोमळहस्ताभ्यां संभावितललाटकम् ।
हिरण्यकुण्डलं वन्दे कुमारं पुष्करसृजम् ॥
ओं सां साङ्गाय सायिधाय सशक्तिकाय
सपरिवाराय सवाहनाय चत्वारि मन्त्रात्मिकाय
भगवान्परशिवाय तांबूल कुङ्कुमाक्षत
पुष्प सघृत पूर्णफलमहाहुतिं समर्पयामि नमस्वाहा ।
अनेन दिव्यमङ्गळ होमेन भगवान् नित्योत्सव
नित्यमङ्गल नित्यकल्याण निर्विकार निराधार
निराकुल नित्यनिष्कल निष्प्रपञ्च नित्यशुद्ध

निरीश्वर निर्मोहनित्य मुक्ति प्रद श्री परब्रह्म परशिव प्रीयताम्
जे श्री परमेश्वर जय जय
जे पार्वतीपते जय जय
जे स्कन्दमूर्ते जय जय
जे सच्चिदानन्दमूर्ते जय जय
जे सकलकार्यजयप्रदे जय जय
नमः पार्वतीपतये हर हर महादेव ॥

॥ इति स्कन्दसप्तशत्यां संपूर्णं ओं तत्सत् ब्रह्मार्पणमस्तु ॥

==========